Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ оқшоми

Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитети ва халқ депутатлари шаҳар Советининг органи

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган. № 233 (7. 322) 1990 йил 10 октябрь, чоршанба Баҳоси 3 тийин.

4. 000. 000 ТОННА ПАХТА ТАЙЁР!

ДЎСТ БИЛАН ОБОД УЙИНГ

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Пленуми тўғрисида

АХБОРОТ

1990 йил 8 октябрда КПСС Марказий Комитетининг Пленуми иш бошлади. Пленум муҳокамасига қуйидаги масалалар киритилди:

1. Мамлакатдаги аҳвол ва иқтисодиётни бозор муносабатларига ўтказиш борасида КПССнинг вазифалари тўғрисида.

2. Ташкилий масалалар.

Пленумни КПСС Марказий Комитетининг Бош котиби М. С. Горбачев кириш нутқи сўзлаб очди.

Биринчи масала юзасидан КПСС Марказий Комитети Бош котибининг ўринбосари В. А. Ивашко маъруза қилди.

Пленум КПСС Марказий Комитети котиби А. С. Дзасоховнинг партия XXVIII съездидан кейин ўтган давр мобайнида КПСС Марказий Комитети Секретариатининг иши тўғрисидаги ахборотини ва КПСС Марказий Комитети котиби О. С. Шениннинг КПСС Марказий Комитетининг комиссиялари ва аппарати тўғрисидаги ахборотини тинглади.

Пленум ишида КПСС Марказий Назорат Комиссиясининг аъзолари, шунингдек КПСС Марказий органлари таркибига кирмаган мухтор жумҳуриятлар, ўлка, вилоят ва округ партия комитетлари биринчи котиблари, КПССдан сайланган СССР халқ депутатлари, олимлар, партия газеталари ва журналларининг муҳаррирлари, баъзи идоралар ва ташкилотларнинг намояндалари қатнашмоқдалар.

Музокараларда Ярославль вилоят Рибинск моторсозлик ишлаб чиқариш бирлашмаси партия комитетининг котиби С. А. Қалинин, М. В. Ломоносов номидаги Москва давлат дорилфунуни партия комитетининг котиби И. И. Мельников, Украина Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби С. И. Гуренко, Свердловск инженер-педагогика илмгоҳининг доценти Б. П. Гуселетов, Москва шаҳар партия комитетининг биринчи котиби Ю. А. Прокофьев, Белоруссия Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи котиби А. С. Қамай, КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Марксизм-ленинизм илмгоҳининг шўъба мудири, КПССдаги Демократик ҳаракат дастури ислоҳотчи коммунистлар секцияси ташкилот бюросининг аъзоси В. С. Липицкий, ТАСС бош директори Л. П. Кравченко, РСФСР Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби И. К. Полозков, Доғистон АССРдаги Оржоникидзе номли жамоа хўжалигининг раиси М. А. Чартаев, СССР Олий Советининг аъзоси, ёзувчи Р. А. Медведев, Қозоғистон ССР Вазирлар Кенгашининг Раиси У. Қараманов, КПСС Марказий Комитетининг котиби, Ленинград вилоят партия комитетининг биринчи котиби Б. В. Гидаспов, Литва ССРдаги «Тверячюс» колхозининг тракторчиси А. К. Моркунас, Ўзбекистон Компартияси Хоразм вилоят комитетининг биринчи котиби Р. М. Худойберганова, П. С. Батурин номидаги Иваново химия заводининг аппаратчиси В. Я. Демин, СССР Давлат телевидение ва радиоэшиттириш комитетининг раиси М. Ф. Ненашев, Свердловск вилоят партия комитетининг биринчи котиби В. Д. Қадочников, Украина ССР Чернигов ишлаб чиқариш-савдо тўқимачилик-тикувчилик бирлашмасининг ип йигирувчиси Р. И. Савина, Горький қишлоқ хўжалиги илмгоҳининг доценти А. Н. Мальцев, Қирғизистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби А. М. Масалиев, Бурятия жумҳурият партия комитетининг биринчи котиби Л. В. Потапов, Қалмиқ жумҳурият партия комитетининг котиби В. Х. Бамбаев, Эстония Компартияси Марказий Комитетининг котиби, Эстония Компартияси Морской район комитетининг биринчи котиби А. А. Гусев сўзга чиқдилар.

Пленумнинг қарорини тайёрлайдиган таҳрир комиссияси тузилди.

* * *

1990 йил 9 октябрь куни КПСС Марказий Комитетининг Пленумида мамлакатдаги вазият ва иқтисодиётни бозор алоқаларига ўтказиш муносабати билан КПССнинг вазифаларига доир масалани муҳокама қилиш давом эттирилди.

Музокараларда Украина ССР Полтава район йўл таъмирлаш-қурилиш участкасининг ғишт терувчиси В. Т. Чуйков, СССР Меҳнат ва ижтимоий масалалар Давлат комитети Бутуниттифоқ меҳнатни ташкил этиш илмий марказининг директори А. А. Пригарин, Киров вилоят партия комитетининг биринчи котиби С. А. Осминин, Туркманистон ССР Министрлар Кенгашининг Раиси Х. А. Аҳмедов, СССР Металлургия министри С. В. Қолпаков, М. В. Ломоносов номидаги Москва давлат дорилфунуни иқтисодиёт куллиёти кафедрасининг доценти А. В. Бузгалин, Эстония Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби Э.-А. А. Силлари, Ереван давлат дорилфунуни кафедрасининг мудири Ю. И. Мкртумян, Томск вилояти партия комитетининг биринчи котиби А. А. Поморов, Тожикистон ССР Министрлар Кенгашининг Раиси И. Ҳаёев сўзга чиқдилар.

Пленумда ташкил этилган муҳарририят комиссияси номидан КПСС Марказий Комитетининг котиби А. С. Дзасохов сўзга чиқди.

Киритилган таклиф ва мулоҳазалар атрофлича кўриб чиқилиб, бўлиб ўтган муҳокамадан сўнг мазкур масала юзасидан қарор қабул қилинди.

Пленум шунингдек «КПСС Марказий Комитетининг комиссиялари тўғрисида» ва КПССнинг норматив-методик ҳужжатлари тўғрисида»ги қарорларни қабул қилди.

Пленум ниҳоясида КПСС Марказий Комитети Бош котиби М. С. Горбачев нутқ сўзлади.

Шу билан Пленум ўз ишини якунлади.

М. С. ГОРБАЧЕВНИНГ КИРИШ НУТҚИ

Бироз одатдан ташқари таклиф бор. Биринчидан, Пленумни шундай тарзда ўтказайликки, уни икки кунда туғаллашга улгурайлик. Икки кун деганимнинг сабаби нима? Чунки Пленум арафасидаёқ одамларнинг шу масалалар юзасидан фикр билдириш истаги катта экани маълум бўлди. Зеро, биринчи масаланинг аҳамиятига кўра, бу хусусда шошилишга йўл қўйиб бўлмайди, бунинг устига иккинчи масала ҳам бор.

Яна бир таклиф. Пленумда масалаларнинг бутун мажмуи хусусида, бозор муносабати билан КПССнинг тутадиган мавқеи ҳақида ҳам, Марказий Комитетнинг иши тўғрисида ҳам боражагини эътиборга олиб, биринчи масала юзасидан ўртоқ Ивашконинг маърузаси тугаши билан ўртоқ Дзасоховга Марказий Комитет Секретариатининг XXVIII съезддан кейин ўтган даврдаги иши ҳақида ва ўртоқ Шенинга КПСС Марказий Комитетининг комиссиялари ва аппарати ҳақида ахборот тақдим этишлари учун сўз бериб, шундан сўнггина ҳаммасини бирга муҳокама қилиш мумкин бўлур эди.

Чамаси, ўртоқларга бу тартиб ҳозирги пайтда жуда зарур бўлган бутун ахборотни назарда тутиш имкониятини берган бўлур эди.

Ўртоқ Ивашкога сўз берилишидан аввал мен ҳам қисқача кириш нутқи тарзида, ижозатингиз билан сизларга баъзи гапларни айтиб ўтмоқчиман. Мана бундай тўрт босқичли система таклиф этилади. Кириш нутқи учун 20 минут, Дзасохов билан Шенин ўртоқларнинг ҳар бирига — 15 минутдан, маърузачига бир соатгача вақт берилиши назарда тутилади. Шундайми, Владимир Антонович? Шундан кейин музокарада сўзга чиқувчиларга 10 минутдан. Иш тартиби юзасидан айтишим мумкин бўлган гап мана шу.

Нима дейсизлар, ўртоқлар, қандай саволлар бор?

Овоз. Қўшиламиз.

М. С. Горбачев. Илгари силжийверсак бўладими? Кейин кўрамиз. Дуруст, ундай бўлса, таклиф этилган тартибни қабул қиламиз.

Биз кун тартибидаги масалаларни муҳокама қилишга ўтишдан ва маърузачига сўз беришдан аввал баъзи мулоҳазаларни айтиб ўтишга рухсат этгайсизлар.

Кун тартибида партиянинг вазифалари эсга олинганлиги тасодифий ҳол эмас. Ўтган ойларда биз мамлакатда вужудга келган вазиятни таҳлил этишга кўп эътибор бердик. Биз масъулият билан танқидий ёндашиш туфайли келажак учун йўл-йўриқларни ишлаб чиқишга муваффақ бўлдик. Бу ўринда мен партия XXVIII съездининг қарорларини ва бошқа қарорларни назарда тутяпман.

Назаримда, Марказий Комитетнинг ушбу Пленумида партиянинг ҳозирги вазият муносабати билан қиладиган ишларига бутун диққат-эътиборни қаратиш лозим. Ҳозир биз учун энг муҳими — партия ташкилотларининг, партия комитетларининг, барча коммунистларнинг фаолиятини амалий ишларга, енг шимариб қилинадиган юмушларга қаратишдан иборат. Коммунистлар оммасининг кайфияти мана шундайлигини ва энг муҳими — умуман жамиятдаги кайфият ҳам мана шундайлигини ҳаммамиз сезиб турибмиз ва сизлар буни тасдиқласангиз керак.

Съезд арафасида аниқ сиёсий йўл-йўриқларни ишлаб чиқиш зарурлиги тўғрисидаги масала ўткир қилиб қўйилган эди. Энди мана шундай йўл-йўриқлар бор, ҳаракат қилавериш лозим. Бу жуда жиддий иш. Партия мамлакат учун қийин, бурилиш даври бўлган мана шу пайтда ўзининг сиёсий кучғайратини ва ўз имкониятларини ҳатто муҳим бўлса ҳам, аммо жузъий муаммоларга, мавқелардаги икир-чикирларни аниқлашга исроф қилишига, ички партиявий масалаларга ўралашиб қолишига биз йўл қўя олмаймиз. Акс ҳолда у омма орасидаги обрў-эътиборидан маҳрум бўлиб қолиши мумкин. Партиянинг ўзи, унинг ҳозирги куни ва келажаги учун ҳам, аввало буюк ишимиз — қайта қуришимиз нуқтаи назаридан ҳам бунга йўл қўйиб бўлмайди.

Агар қиёслаш керак бўлса, биз бошдан кечираётган даврни йигирманчи йилларда янги иқтисодий сиёсатга ўтиш даври билан таққослаш мумкин. Ўша пайтдаги каби ҳозир ҳам жамият бурилиш маррасида турибди. Янги иқтисодий сиёсат коммунистлардан тафаккур шаклини, фаолият усулларини тубдан ўзгартиришни талаб қилган эди. Ўша пайт партия учун энг оғир синовлардан бири бўлган эди. Кўп кишилар ўша пайтда Ленин режасининг чуқурлигини, унинг инқилоб тақдири учун бўлган аҳамиятини тушунмаганликлари, энг яхши ҳолатда ҳам янги иқтисодий сиёсатни тактик бир юриш деб идрок этганликлари ҳам, коммунистларнинг бир қисми, шу жумладан партия раҳбарияти орасидаги баъзи кишилар эса янгича ёндашувни умуман рад қилганликлари ҳам — мана шуларнинг ҳаммаси мамлакат учун ва социалистик ғоянинг обрўси учун оғир оқибатларга олиб келди. Сиз билан биз буни энди яхши биламиз.

Аслида КПСС тарихнинг ҳозирги босқичида ҳам мана шундай миқёсдаги синовга дуч келди. Партиянинг мамлакатнинг идора қилувчи партия мавқеини сақлаб

(Давоми иккинчи бетда).

МИЛЛАТЛАРАРО МУНОСАБАТЛАРНИ УЙҒУНЛАШТИРИШГА ЭЪТИБОР БЕРАЙЛИК

Пойтахтимизда Тошкент, Жиззах ва Сирдарё вилоятлари ҳамда Тошкент шаҳри партия, совет идоралари, оммавий ахборот воситалари, бошқа ташкилотлар ва муассасалар масъул ходимларининг миллатлараро муносабатларни уйғунлаштириш ва одамларни байналмилал руҳда тарбиялашни такомиллаштириш муаммоларига бағишланган кенгаши бўлди.

Ўзбекистон ССР Президенти Кенгашининг аъзоси Э. Ю. Юсупов, Ўзбекистон ССР Президентининг маслаҳатчиси Ш. С. Зиёмов маъруза қилдилар.

Маърузаларда ва нутқларда демократиялаш шароитида иқтисодий, ижтимоий ва маънавий соҳаларда рўй бераётган мураккаб жараёнлар миллатлараро муносабатлар жабҳасига ҳам сезиларли таъсир кўрсатаётганлиги таъкидланди. Бугунги кунда фуқароларнинг тотувлигига эришиш, жамиятдаги барча соғлом кучларни бирлаштириш, жипслаштириш, жумҳурият ҳудудида истиқомат қилаётган халқларнинг кўп асрлик дўстлигини мустаҳкамлаш энг муҳим вазифа ҳисобланади.

Кенгаш кўпгина камчиликлар ва хатоларнинг сабабларини янада чуқурроқ тушунишга кўмаклашди, унда миллатлараро муносабатларни такомиллаштиришга доир амалий тадбирлар белгиланди. Кенгашда миллатлараро муносабатларни уйғунлаштиришнинг янги шакллари ва ёндашувлардан фойдаланиш ҳамда илмий социологик тадқиқотлар асосида рўй бераётган жараёнларни мунтазам ўрганиш, уларга ўз вақтида сезгирлик билан эътибор бериш зарурлиги хусусида ишчанлик билан амалий суҳбатлашиб олинди. Бунинг учун, деб таъкидланди нутқларда, кўпмиллатли жамоаларда, ўқув юртларида, маҳаллалар ва турар-жойларда миллатлараро тотувлик комиссияларини, кенгашларини тузиш керак бўлади. Маданий-миллий марказларнинг, клубларнинг аҳамиятини ошириш, уларнинг фаолиятига кўмаклашиш, Ўзбекистон халқлари дўстлиги ғояларини, Ўзбекистонда яшаётган барча миллат вакилларининг жумҳурият иқтисодиёти ва маданиятига қўшаётган ҳиссасини акс эттирувчи материалларни тарғибот қилишга доир сиёсий ҳамда ташкилий-тушунтириш ишларини авж олдириш керак.

«Ўзбекистон ССРнинг Давлат тили тўғрисида»ги Қонунни амалга ошириш масаласига, тил муаммоларига эътиборни кучайтириш зарурлиги таъкидланди.

Ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларининг фуқароларнинг миллий жиҳатдан тенг ҳуқуқлилигига қасд қилаётган, миллатлараро нифоқни авж олдираётган, миш-мишлар тарқатаётганларга нисбатан фаолиятини кучайтириш қаттиқ талаб этилаётганлиги уқтирилди.

Меҳнаткашларни, айниқса ёшларни байналмилал, ватанпарварлик руҳида, эстетик ва маънавий фазилатлар руҳида тарбиялашни янада такомиллаштириш, уларда миллатлараро алоқа маданиятини шакллантиришга доир мулоҳазалар ҳам айтилди. Кенгаш қатнашчилари миллатлараро муносабатлар ва байналмилал тарбияни такомиллаштириш юзасидан доимий ишловчи зонал кенгашни тузиш тўғрисидаги таклифни қабул қилдилар. Жумҳуриятимизнинг бошқа минтақаларида ҳам ана шундай амалий кенгашларни ўтказиш режалаштирилди.

«Матбуот» матбаачилик ишлаб чиқариш бирлашмасида бири биридан аҳил меҳнат жамоалари кўп. Улар ҳамжиҳатлик билан ишлаб корхона ютуқларини бойитиб бормоқдалар. Зиммаларидаги режаларни масъулият билан адо этишяпти.

Ана шундай аҳил жамоаларнинг бирига бригадир А. Примак бошчилик қилади. Мазкур жамоада айни пайтда бир неча миллат вакиллари аҳил ва иноқ ишламоқдалар. Суратда: (чапдан ўнгга) Ш. Низомова, Х. Юсупова, Г. Хаертдинова, А. Примак, М. Ливиева, Р. Иброҳимовалар аҳил жамоанинг илғор ишчиларидан ҳисобланишади.

Т. Каримов сурати.

Тошкент шаҳар жамоатчилиги йиғилиши қатнашчиларининг Ўзбекистон пойтахти аҳолисига Мурожаатини ўқиб

ҚАРДОШЛИККА РАҲНА ТУШМАСИН

ШАҲРИМИЗДА 110 миллат вакиллари истиқомат қилишади. Биз ҳамиша байналмилал оилада яшаб, халқлар ўртасидаги ўзаро ҳурмат ва эътиборимиз билан шаҳримизнинг довруғини бутун дунёга таратиб, унинг чинакам дўстлик шаҳри эканлигини йиллар давомида исботлаб келганмиз. Бундай шаҳарда қандайдир низолар, англашилмовчиликлар ва бўлар-бўлмас митингларнинг ўтказилишига кенг майл берилишини нормал ҳол деб бўлмайди, албатта.

Уруш йиллари қийинчиликларини бир эслаб кўрайлик. Ўзи бир бурда нонга зор ўзбек не машаққат билан топган ўша нонини ҳам ўзгалар билан баҳам кўрди. Ғарбдан кўчирилган минг-минглаб онaларни бағрига қабул қилди, бошпана берди. Ахир келганлар орасида қайси миллат вакиллари йўқ эди дейсиз. Ўша оғир йиллар дўстлик қудрати туфайли қўлни қўлга бериб ишладик. Юртимизда маъмурчилик бўлсин деб тиниб-тинчимадик. Қай миллат ва элатлигимиздан қатъий назар, бир ёқадан бош чиқариб, нурли кунларга етиб келдик. Ўша жангтоҳларда, оғир меҳнат синовларида чиниқиб тобланган дўстлигимизга раҳна ташламоқчи бўлаётганлар кимлар ўзи? Уларга нима керак? Ўшалар бекор юриб турли шов-шув тарқатиб, одамлар орасида низо чиқишига кучларини сарфламай ўзларини меҳнатга урсалар бўлмайдими? Қуруқ гап билан қорин тўймайди-ку, ахир? Ўз халқини, юртини, бола-чақасини ўйлаб унинг тинчлигини кўзлаган одам бу уйдирмаларга ҳеч қачон учмайди. Шуни унутмайликки, айниқса ҳозирги оғир шароитда, вазият бир қадар таранглашган даврда дўстлигимизни сақлаб қолишга ва унинг анъаналарини давом эттиришга ҳаракат қилишимиз лозим.

Мен ишлаётган Юнусобод даҳаси яқинидаги асбобсозлик заводида турли миллат вакиллари меҳнат қилишади. Улар орасида ўзбек, тожик, қозоқ, корейс, татар, рус, украин, белорусларни учратиш мумкин. Лекин ҳаммамиз аҳил ва иноқ яшаб бир мақсад, бир маслак йўлида ишлаяпмиз.

Жамоамиз аҳли куни-кеча матбуотда эълон қилинган Тошкент шаҳар жамоатчилиги йиғилиши қатнашчиларининг Ўзбекистон пойтахти аҳолисига Мурожаати билан танишиб, ундаги фикрларни тўла қўллаб-қувватладилар ва шу оғир дамларда янада ғайрат ва шижоат кўрсатиб ишлашга аҳд қилишди. Корхонамиз ишчилари «Биз байналмилал оиламиз, ҳеч қачон ўртамиздаги дўстликка раҳна туширмаймиз», дейишмоқда.

Х. НОСИРОВ,
корхонанинг кекса ишчиси, КПСС аъзоси.

Марказга айлантирилди

⊙ **ЎҚУВЧИ ёшлар орасида ўқитувчилик касбини севадиган толиби илмлар анчагина.** Уларнинг истак ва қизиқишлари инобатга олиниб, шаҳримиздаги қатор мактабларда махсус педагогик синфлар очилди. Уларда дарс бераётган ўқитувчилар бўлажак педагоглар билан машғулотлар олиб боришда илғор бой тажрибаларга таянмоқдалар. Бунда «Икар» педагогика клубининг амалий ёрдами ҳам катта бўлмоқда.

Пойтахтимизнинг Куйбишев районида фаолият кўрсатаётган бу клуб аъзолари жиддий изланишлар олиб бориб, педагогика ва дидактиканинг муҳим масалалари бўйича маълум тажрибалар орттирдилар.

Мактаб ишининг чинакам жонкуярлари маркази бўлган ўқиш ва ўқитишнинг методик усулларини ривожлантириш йўлида ҳам самарали кузатишларга қўл урди.

Уни ўқитувчига методик ва маданий ёрдам берадиган марказга айлантириш кўзда тутилди.

А. АЛИЕВ.

ИХТИСОСЛИК БЎЙИЧА

«ЎЗБЕКГАЗ» бошқармасига қарашли Тошкент ўқув курс комбинатида 30 дан ортиқ ихтисослик бўйича ишчилар тайёрланади. Улар орасида газ пайвандчилар, электрмонтёрлар, электрокимёвий ҳимоячилар, баллон тўлдирувчилар, суюқ ва қисилган газ билан ишловчи мутахассислар бор. Айниқса, Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Президентининг «Жумҳуриятимиз аҳолисини минерал сув ва табиий газ билан таъминлашни яхшилаш» тўғрисидаги Фармонидан кейин бу соҳага эътибор яна ҳам кучайди. Шу муносабат билан газ ходимларининг малакасини ошириш ишларига алоҳида аҳамият берилди. Бу ишда комбинатнинг ишлаб чиқариш таълими усталари А. Мусаев, М. Хишенконинг хизматларини таъкидлаш ўринли бўлур эди.

Комбинат ўз тажриба майдонига эга. Ўқув хоналари автоматлаштирилган. Ўқув жараёнини яхшилаш мақсадида янги ўқув йилида комбинат Ўзбекистон ССР Коммунал хўжалиги вазирлиги ихтиёрига ўтказилди.

Комбинатнинг директори Д. Илҳомов ўқув даргоҳидаги рўй бераётган ўзгаришлар ҳақида шундай ҳикоя қилади:

— Комбинатимизда йилига 1000 дан ортиқ ишчи тайёрланади. Кейинги пайтларда нефть маҳсулотлари танқислиги туфайли кўпгина енгил ва юк машиналарини газ билан юришга мослаштириш режалаштирилмоқда.

Шу муносабат билан яқинда газ билан юрувчи машина ҳайдовчиларини тайёрлаш муаммоси йўлга қўйилди.

МАСЛАҲАТ КЕРАК БЎЛСА

ЎЗИНГИЗ ИСТИҚОМАТ ҚИЛАДИГАН РАЙОН ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ БЎЛИМИГА МУРОЖААТ ҚИЛИШИНГИЗ МУМКИН

Тошкентликларда пенсиялар, ногиронлик билан боғлиқ жуда кўп саволлар туғилади. Ана шу саволларга ҳамиша ҳам малакали ва муфассал жавоб олиб бўлмайди. Шунинг учун ҳам жумҳурият Ижтимоий таъминот министрлиги октябрь ойида ижтимоий таъминот билан боғлиқ барча масалалар бўйича фуқаролар қабулини ўтказишга қарор қилди.

Фуқаролар қабулида Ўзбекистон ССР ижтимоий таъминот министри С. А. Хўжаева, унинг ўринбосарлари, жумҳурият Тиббий-техника эксперт комиссияси шифокорлари, Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети ижтимоий таъминот бошқармасининг раҳбарлари иштирок этадилар.

Ижтимоий таъминотнинг барча масалалари юзасидан район бўлимларига соат 9 дан 19 гача қуйидаги кунларда, яъни 10 октябрда — Ҳамза район бўлимига, 11 октябрда — Куйбишев район бўлимига, 16 октябрда Ленин район бўлимига, 17 октябрда — Бектемир район бўлимига, 18 октябрда — Октябрь район бўлимига, 23 октябрда — Собир Раҳимов район бўлимига, 24 октябрда — Сергели район бўлимига, 25 октябрда — Киров район бўлимига, 26 октябрда — Акмал Икромов район бўлимига мурожаат қилиш мумкин.

М. С. ГОРБАЧЕВНИНГ КИРИШ НУТҚИ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

қолиш қобилияти, қолаверса унинг тарихий тақдири ҳам мамлакат бозор иқтисодиётига ўтаётган, кўп миллатли давлатимиз ислоҳ қилинаётган, жамиятнинг янги сиёсий тузилмалари вужудга келтирилаётган шароитда партия қандай иш тутишига ҳал қилувчи даражада боғлиқ бўлади. Энг муҳими эса — жамиятимизда партиянинг таъсири ва аҳамияти зўрлиги сабабли ислоҳотларнинг муваффақияти кўп жиҳатдан мана шунга боғлиқ бўлади. Бу хусусда турли фикрлар борлигига, партиянинг аҳамиятини пасайтириш ёки уни қийин аҳволга солиб қўйиш муддаосини кўзловчи бир қанча мулоҳазалар ҳам борлигига қарамай, партия жамиятимизда зўр таъсир ва аҳамиятга эга бўлиб турибди.

Хўш, партиянинг замон даъвати даражасида бўлишига нималар кўпроқ халақит бераяпти? Ҳамма бало — эскича тафаккурнинг асоратидир. Айни мана шуни мен партияга аниқ таҳлика солаётган хавф деб биламан. Жамиятда пишиб етилган ўзгаришларни қилиш равшан кўриниб турган бир пайтда ташаббусни бой бериб қўйиш хавфи бор. Табиатдагина эмас, жамиятда ва сиёсатда ҳам бўш жой бўлмаслиги маълум. Айниқса партиянинг мавқеи заифлиги сезилиб турган жойларда уни қисиб қўйишга, жамиятимизнинг сиёсий турмушини бошқа мазмун билан тўлдиришга уринишлар бўлаётганини ҳозирнинг ўзидаёқ сиз билан биз кўриб турибмиз.

Партиядаги баъзи ўртоқларимизнинг онгида жамиятда рўй бераётган ҳозирги чуқур ўзгаришлар қандай қилиб бўлмасин барибир ўзига йўл очиб олиши лозим бўлган тарихий тамойилнинг намоён бўлиши деб идрок этилаётгани йўқ. Ҳозир рўй бераётган воқеалар уларнинг назарида ўзбилармонликнинг, янглишишлар, хатоликларнинг, ҳатто кимларнингдир ғаразли ниятлари оқибати бўлиб туюлмоқда. Бу — нотўғри, ўртоқлар. Кўп ишларни бошқача, яхшироқ қилиш мумкинлигини, қайси бир ишларда янглишганимизни энди кўриб турибмиз, албатта. Аммо бу бурилиш ўз-ўзидан муқаррар эди. Ҳа, муқаррар эди. Мамлакат ортиқ бундай яшай олмас эди. У туб ўзгаришлар йўлига кириши керак эди.

Мен мана шу марказий масалани — айни бурилиш зарурлигини чуқурлаштиришни бу галги Пленумнинг вазифаси деб биламан. Иккиланишларни бартараф этиб, мана шундай тушунча асосида, партия XXVIII съезди қабул этган тақдирга дахлдор қарорлар асосида коммунистларнинг амалий ишини чуқурлаштириш кераклигини қатъий қилиб айтмоқ керак.

XXVIII съездда КПСС бозор иқтисодиётига нисбатан аниқ ва равшан фикр билдирди. Кенг мунозара, жиддий илмий таҳлил асосида шундай қилингани эсингиздадир. Неча ўн йиллар давомида ўрнашиб қолган сийқа усуллар ва ақидаларни қайта кўриб чиқишимиз, ўзгармас деб ҳисоблаб келинган кўпгина нарсаларни улоқтириб ташлашимиз лозим. Ўтмишдаги бутун мафкурамиз социализмни бозорга қарши деб талқин этиб келди, бозорни тан олишни эса социализмга суиқасд деб ҳисоблар эди. Дарҳақиқат, биз социализмга қасд қилаяпмиз. Аммо тўраларча тузиб қўйилган мамлакат 1917 йилда бошлаган йўлдан уни тойдириб юборган социализмга қасд қилаяпмиз.

Ҳозир, бозор муносабатларига ўтиш жараёни равшанлашиб бораётган, унга энг мақбул тарзда ўтиш йўллари изланаётган, фикрлар тўқнашуви рўй бераётган бир пайтда партия ҳам ўзининг бутун ижодий ва сиёсий имкониятларини съезд қарорлари руҳида шу жараёнга кўмаклашишга, ўзининг омма орасидаги иши орқали меҳнаткашларнинг кенг қўллаб-қувватлашини таъминлашга буриб юбориши лозим.

Марказий Комитет Пленумида жамиятимиз учун ҳаётий муҳим бўлган мана шу масаланинг муҳокамаси айни шу йўлдан боради, деб ўйлайман. Бу мунозара биз учун яна шу сабабдан ҳам муҳим аҳамиятга эгадирки, ҳозир бозорга ўтиш дастурини тайёрлаш ҳал қилувчи босқичга кирди. Бу дастурда турли лойиҳалар ва таклифларда баён этилган жамики ижобий фикрлар мужассамлаштирилади. СССР Олий Кенгашининг қарорларига мувофиқ бу иш мамлакат Президентининг раҳбарлигида олиб борилаётганлиги маълум. Бунда гап ўткир жиҳатлар сийқаланган ва фикрлар дудмаллаштирилган қандайдир муросавий ҳужжат ҳақида эмас, балки жамиятнинг барча табақаларини, ҳамма иттифоқдош, мухтор жумҳуриятларни, жамоат ташкилотлари ва сиёсий оқимларни жипслаштиришга кўмаклашадиган дастур ҳақида бораяпти. Умуман шу дастур негизида жамиятимизнинг барча ватанпарвар кучлари жипслаштирилади.

Бозор хусусидаги нотўғри фикрлар ва қўрқувлардан халос бўлишда жамиятга ёрдам беришни партиянинг энг муҳим вазифаларидан бири деб биламан. Зеро, ҳақиқатан ҳам, гўё бозорга ўтиш — меҳнаткашларнинг манфаатларига хиёнат қилиш ва капиталистик жабр-зулмни қайта тиклаш бўлади, деган қабилдаги турли-туман уйдирмаларга қўшилиб бўлмайди-ку, ахир. Ҳолбуки, ҳатто коммунистлар орасида ҳам мана шундай тасаввурлар мавжуд.

Албатта, бозорга ўтиш ҳазилакам иш эмас. Бунда гап жамиятнинг бутун турмуш тарзини ўзгартириш ҳақида бормоқда. Айниқса, муаммолар тўлиб-тошиб ётган, тарихий, руҳий, миллий, иқтисодий хусусиятлари ва имкониятлари жуда хилма-хил бўлган бизнинг мамлакатимизда шундай қилишга тўғри келмоқда. Бу ўтишни фақат инсоннинг манфаатлари тақозо этаётганини ва унинг мақсади — инсонга хизмат қиладиган самарадор иқтисодиётни вужудга келтиришдан, истеъдодли, меҳнатсевар кишиларни рағбатлантириш, меҳнат натижаларидан юксак манфаатдорлик шароитини яратишдан иборат эканини тушуниш муҳимдир. Бозор иқтисодиёти йўли билангина биз фақат буйруқ асосида ишлаш, тайёрга айёрлик ва текисчилик, ҳукмронлик ва тақчиллик иллатларидан узил-кесил халос бўла олишимиз энди биз учун равшан бўлиб қолди. Ўша иллат оқибатида ноҳақ йиғимлар, порахўрлик, чайқовчилик ва пинҳоний иқтисодиётнинг бошқа кўринишлари кенг тарқалган эди.

Бозор шароитида ҳар кимдан қобилиятига яраша, ҳар кимга меҳнатига яраша деган социалистик қоидани амалга ошириш имкониятлари очилади. Ҳозирги замон бозори қонун ҳужжатлари ёрдамида, ижтимоий кафолатларнинг, аҳолини ижтимоий ҳимоялашнинг кенг системаси кўмагида ижтимоий-иқтисодий жараёнларни давлат йўли билан тартибга солишни назарда тутади. Аниқроқ қилиб гапирадиган бўлсак, янги ижтимоий сиёсат юритишни назарда тутади. Бир хил иқтисодий модель учун битта иқтисодий сиёсат керак бўлган эди, бошқа бозор иқтисодиёти модели учун эса янги ижтимоий сиёсат керак. Бинобарин, коммунистлар бозорга ўтиш сиёсатини амалга оширишга соф виждон билан киришишлари керак.

Одамларни мулкчилик масаласи ташвишга солмоқда. Мулкка давлатнинг ҳукмронлиги ва бу ҳукмронлик мулкни эгасиз қилиб қўйганлиги, ишга ва хўжалик соҳасида ташаббускорликка қизиқтираётган омилларга путур етказаётганлиги ижтимоий ва иқтисодий соҳадаги кўпгина кулфатларимизнинг сабабидир, деган фикрга ҳамма қўшилади. Мулкчиликнинг шакллари хилма-хил бўлиши зарурлиги тушуниб турилибди. Аммо иш аниқ соҳага бориб тақалганида тушунмаслик, ҳатто эътироз пайдо бўлмоқда. Кўп кишилар мулк давлат ихтиёридан чиқарилиши натижасида пинҳоний иқтисодиёт товламачилари, янги бойваччалар қўлига ўтиб кетади, деб чўчимоқдалар. Мен партиянинг вазифасини мулкчилик муносабатлари соҳасида режалаштирилаётган ислоҳотларнинг ҳақиқий маъносини халққа тушунтириб беришдан иборат деб биламан. Мулкни давлат ихтиёридан чиқариш жараёнида меҳнаткашларнинг қатнашувини таъминлайдиган пухта кафолатлар кўзда тутилишини кўрсатиб бериш керак. Аввало меҳнат жамоаларининг ўзлари корхоналарнинг эгалари бўлиб қолишлари керак. Бозорга ўтиш дастурига айни шу ёндашиш асос қилиб олинган. Энергетика ва ёқилғи саноати, транспорт ва алоқа, иқтисодиётнинг мудофаа секторлари ва шу каби энг асосий тармоқлар эса давлатнинг назоратида қолади, албатта.

Ерга бўлган мулкчилик — жуда катта ижтимоий аҳамиятга молик муаммодир. Партия қишлоқдаги ишлаб чиқариш ва хўжалик юритишни ташкил қилишнинг турли шакллари тарафдори бўлиб келди, ҳозир ҳам шундай. Биз қишлоқни ободонлаштириш, уни зарур техника ва воситалар билан таъминлаш вазифаси зудлик билан ҳал қилиниши тарафдоримиз. Бу фикр Марказий Комитетнинг 1989 йил март Пленуми қарорларида ва XXVIII съезднинг дастурий баёнотида жуда тўла-тўкис ифодалаб берилган. КПСС қишлоқда ишлаб чиқариш воситаларига эгалик қилишнинг турли шакллари тарафдори бўлиб келди ва ҳозир ҳам шунинг тарафдоридир. Ер хусусида шуни айтиш керакки, узоқ муддатли ижара ундан фойдаланишнинг энг самарали шаклларидан бири бўлиб, бу шакл инсонни ернинг хўжайинига айлантириш имкониятини беради. Бунда ер участкаларини ва ишлаб чиқариш воситаларини мерос қилиб қолдириш, муайян шароитларда эса ижара ҳуқуқларини ҳам жорий этиш мумкин бўлади.

Ерда хўжалик юритишнинг хилма-хил шакллари тарафдори эканлигимиз бизнинг принципиал ёндашувимиздир, деган гапни яна бир бор таъкидламоқчиман. Ҳамма масалани халқнинг ўзи ҳал қилаверсин.

Ўртоқлар, кўп миллатли давлатимизни ислоҳ қилмай туриб, умуман қайта қуришнинг муваффақиятигагина эмас, шу билан бирга аниқ муаммоларни — иқтисодий ва ижтимоий муаммоларни ҳал қилишга ҳам умид боғлаб бўлмаслигини кейинги йилларда ҳаммамиз тушуниб олдик. Ҳозир, айтишим мумкинки, бу масала ҳал қилувчи аҳамият касб этмоқда, истисносиз ҳамма нарса шунга бориб тақалмоқда. Жамиятимизнинг мана шу ҳаётий муҳим соҳасида рўй бераётган воқеалар катта хавотирлик ва ташвиш туғдирмоқда, бир талай танқидий фикр ва мулоҳазаларга сабаб бўлмоқда. Дабдабали сўз бўлса ҳам, чўчимай айтиш мумкинки, бунда гап ватанимизнинг тақдири ҳақида бормоқда.

Биз кўп миллатли давлатимизни амалий равишда ўзгартириш босқичига кирдик, энди биз мана шу жараён туфайли рўй бераётган ҳамма хайрли ўзгаришларни ҳам, шунингдек яққол кўриниб турган хавф-хатарни ҳам пайқаб олишимиз керак. Ҳозирги жараёндаги ҳамма нарса ёмон, демоқчи бўлган кишилар, ҳақ эмаслар — бундай дейиш одамларнинг кайфиятига зид келади, чунки одамлар ўз халқлари ва жумҳуриятларини миллий қайта тиклашни янги сиёсат билан боғламоқдалар. Бироқ фақат шу жиҳатни эътиборга олиб, иттифоқимизга, ҳамдўстлигимизга, халқларимизнинг иноқ турмушига таҳлика солаётган хавф-хатарни, шу жумладан оқимларни кўрмаётган кишилар ҳам ҳақ эмаслар.

КПСС — халқларнинг миллий тикланиши, суверенитети, мустақиллиги ва ўзини ўзи бошқариши тарафдоридир. Бу мақсадни мамлакатимизнинг аниқ шароитида, унинг тарихини, таркиб топган маданий, руҳий, маънавий алоқаларини, нуфус омилларини, халқларнинг кўп қатламлилиги ва жойланишини, хавфсизлик эҳтиёжларини ҳисобга олиб қандай рўёбга чиқариш кераклиги — бош масаладир.

Барча вазиятларни ва сўнгги йиллар тажрибасини таҳлил этишдан шу нарса кўриниб турибдики, кўп миллатли давлатимизни обдон ўзгартириш ва мустақил давлатлар иттифоқини барпо этиш йўлигина халқларни қайта тиклаш ва уларнинг мустақиллигини амалга оширишнинг энг мақбул йўлидир. Бошқача қилиб айтганда, вайрон қилиш ва барбод этиш йўлидан эмас, балки замонавий шакллардаги бирлашиш йўлидан бормоқ керак. Шу сабабли КПСС ким томонидан бўлмасин, айирмачиликка, бузғунчилик ва вайрончилик ҳаракатларига қатъиян қарши чиқади. Айни вақтда партия кўп миллатли давлатимизни обдон янгилаш тарафдоридир.

Ҳозир коммунистларнинг айирмачилик кучлари шитобига қарши туришдан ҳам муҳимроқ вазифаси йўқ. Бу гап барча поғоналардаги кенгашларнинг депутатлари бўлган коммунистларга ҳам тааллуқлидир. Чунки биз бир қанча ҳолларда ҳокимият ва бошқарув идораларининг ҳаракатларини издан чиқарадиган, мамлакатдаги вазиятни беқарорлаштирадиган ғайриконституцион қарорлар қабул қилинаётганини кўриб турибмиз. Ҳуқуқ-тартиботни бузиш ва иқтисодий қийинчиликларнинг илдизлари мана шундан пайдо бўлиб, одамларнинг турмушига оғир таъсир қилмоқда. Келинглар, рўй-рост гапирайлик. Башарти, шу тамойиллар бартараф этилмаса, уларнинг бундан буён ҳам ривожланиб боришига имкон бериб қўйилса, мамлакатимиз бошига Ливаннинг куни тушиши хавфи ва унинг маълум бўлган оқибатларига дучор бўлишимиз эҳтимолдан ҳоли эмас. Ўтган ҳафтада телевидениемизнинг Ливандаги мухбири ўзаро жанжаллашиш, кураш ва қарама-қаршилик нималарга олиб келганини вайрон бўлган шаҳарлар қаршисида гапириб берганита эътибор бергансиз, деб ўйлайман. Ливан дунёдаги энг гуллаб-яшнаб турган мамлакатлардан бири эди, бугун эса бизнинг мухбиримиз билан гаплашган ливанлик бу ердан қочиб кетмоқчи эканини айтди.

Ливаннинг кунига тушмаслигимиз учун коммунистлар ўзларига боғлиқ бўлган ҳамма ишни қилишлари керак. Бунинг учун эса ҳаддидан ошган, миллатчи кучларнинг далиллари ва иниорлари лўттибозликдан иборат ёлғон эканини кўрсатиб бериш керак. Улар ҳар қандай воситалардан ҳазар қилмай, халқни алдаш йўли билан миллий нафрат ва қирғин муҳитини вужудга келтирмоқчилар. Бундай шароитда одамлар ўз дилларидаги ҳамма гапни айтишдан қўрқадилар. Коммунистлар ҳаддидан ошган миллатчилар ва экстремистларнинг маккорона тактикасини фош қилишлари лозим. Бу ўринда дадил ҳаққоний сўз ҳам, қонуннинг кучи ҳам керак.

Ҳозирги пайт алоҳида масъулиятли эканини назарда тутиб, Пленумда оммавий ахборот воситаларининг масъулияти ҳақидаги масалани қўйишни зарур деб ҳисоблайман. Бир томонлама, субъектив фикрларни жамиятга тиқиштиришга, буларни халқнинг фикри деб кўрсатишга уринишлар демократия ва ошкоралик қоидаларига зид бўлган ғайритабиий бир ишдир. Баъзи ахборот воситаларида фашистсимон унсурларнинг қаҳр-ғазабга тўлган телбанамо ҳаракатлари оз бўлмаса демократиянинг нишонаси деб талқин этилаётган экан, бу нуқтаи назарни қабул этиб бўлмайди. Бу ҳаракатларни халқ қатъиян рад этиб қоралаётгани эса кўрсатилмай қолмоқда. Бу қанақа ошкоралик бўлдию, қанақа демократия бўлди? Йўқ, буни ошкораликни гиж-гижловчилик мақсадида суиистеъмол қилишдан бошқа нарса деб бўлмайди.

Хўш, оммавий ахборот воситаларидаги коммунистлар нега индамай туришибди? Менимча, Марказий Комитет аъзолари ҳам маъмурий чоралар кўришни талаб қилиб партия Марказий Комитетига шунчаки телеграммалар юбормасдан, балки редакциялар билан доимий алоқа қилиб туришлари, уларга боришлари, мунозара қилишлари лозим. Бу — аввало сиёсий вазифадир. Имкони борича, бошқа жамоат ташкилотлари вакиллари, ишимизнинг муваффақиятидан ва мамлакатимизнинг тақдиридан чинакамига манфаатдор бўлган ҳамма кишилар иштирокида ошкора, рўй-рост гаплашиб олиш керак. Ҳозир журналистларнинг роли ва ўрни бениҳоя катта. Шу сабабли биз халқ олдидаги масъулият туйғуси ҳар бир журналистга тўғри мавқени эгаллаш имконини беради, деб умид қиламиз.

КПСС Ленин ҳайкаллари, давлатимиз тимсоллари ва Ватанимиз маданияти обидалари, Ватан ҳимояси жангларида ҳалок бўлган жангчиларнинг қабрлари оёқ ости қилинишига қатъиян қарши чиқади. Одамлар кескин чоралар кўрилишини талаб қилмоқдалар. Президентнинг бу масала хусусидаги Фармони тайёрлаб қўйилган ва ҳозир СССР Олий Совети комитетларига хулоса чиқариш учун топширилган. Бу масалада жумҳурият ва маҳаллий ҳокимият идоралари қатъий йўл тутишлари керак. Жоҳиллик ҳаракатларига қарши чиқаётган афкор оммани қўллаб-қувватлаш коммунистларнинг бурчидир.

Ҳозирги вазиятда истиқбол ва кундалик характеридаги вазифалар ҳар қачонгидан ҳам чигал бир тугун бўлиб тугилган. Барча соҳаларда тегишли равишда фикрлаш ва ҳаракат қилиш учун мамлакатни идора қилувчи партия бўлган бизлар буни яхши тушунишимиз керак. Шуни рўй-рост айтиш лозим: агар биз яқин вақт ичида ёндашувни топиб, ирода кўрсатмасак, истеъмол бозорини изга солиш, жамиятда ҳуқуқ-тартибот ва интизомни, қонунийликни, ҳокимиятнинг обрў-эътиборини мустаҳкамлаш, шартномавий мажбуриятларга риоя этиш каби масалаларни ҳал этишда меҳнаткашларни бирлаштириш учун ўз имкониятларимиздан фойдаланмасак, пировард мақсадларимиз ҳам шубҳа остида қолиши мумкин.

Ҳозир тактика масалалари бевосита стратегия билан туташиб кетмоқда. Коммунистларнинг, умуман партиянинг обрў-эътиборини тиклаш ва ошириш масаласи ҳам шунга боғлиқ. Ҳосилни йиғиштириб олишда, шаҳар ва манзилгоҳларнинг халқ хўжалигини қишга тайёрлашда, темир йўл ва шаҳар транспортида тартиб ўрнатиш ишида, кундалик турмуш билан боғлиқ ҳамма ишларда коммунистларнинг қандай ҳаракат қилишларига қараб одамлар партия ҳақида бир фикрга келадилар.

Коммунистларга нисбатан муносабат биринчи галда шу билан белгиланишини мисоллар кўрсатиб турибди. Мана шу ишларнинг ҳаммасида ташаббус кўрсатган партия ташкилотларини одамлар маъқуллаб, қўллаб-қувватламоқдалар. Мана, Москвада ҳосилни йиғиштириб олишда ёрдам бериш керакми ёки йўқми деган масала теварагида узоқ митингбозлик бўлди. Шу вақт ичида ҳар куни ёмғир ёғиб турди, энди ҳеч қандай техника ишламаяпти, одам қўллари керак. Мен Ю. А. Прокофьевдан раҳбар коммунистларни таклиф этишни илтимос қилдим. Салкам 450 киши тўпланди. Юрий Анатольевич уларга бундай деди: вазият мана шундай, Михаил Сергеевич бизга мурожаат этди, мен шаҳар комитети номидан сизларга мурожаат қилаяпман — келинглар, бирор иш қилайлик: улар бунга жавобан: ҳеч шак-шубҳа йўқ, келинг, Москвани оёққа турғизайлик, дейишди. Шундан кейин 60 минг киши ҳосилни йиғиштириб олишга юборилди, кўпгина жамоалар бир марта чиқиб қатнашмоқдалар. **(Овозлар:** Моссовет нима қилаяпти?).

Мана — биз, коммунистлар нима қилишимиз керак? — деб мулоҳаза юритаяпмиз. Халқ билан бирга бўлиш, шу ўзгариш даврини у билан бирга бошдан кечириш, руҳни бардам тутишда уюшиш ва амалий ишларни ҳал қилишда ёрдам бериш керак. Бутун жавоб мана шундан иборат. Бу иш қандай амалга оширилиши жамоадаги, халқ орасидаги, жумҳуриятдаги аниқ вазиятга боғлиқ.

Айни шу мақсадда биз барча поғоналардаги кенгашларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлашимиз, қарор топиш давридан тезроқ ўтишда, ишдаги митингбозликдан халос бўлишда уларга ёрдам беришимиз керак. Тажрибани эътиборга олиб, чамаси, ҳозирнинг ўзидаёқ кенгашлар билан ижрокомлар ўртасидаги ўзаро муносабатларга тузатиш киритиш, вазифалар, ваколатлар ва масъулиятни аниқ тақсимлаб олиш лозим. СССР Олий Совети ва Россия Федерацияси Олий Советининг комитетларида шу масалаларни пухта ишлаб чиқиш соҳасида олиб борилаётган ишни қўллаб-қувватлаш керак, деб ўйлайман.

Ҳозирги шароитда, сиёсий фикрларнинг хилма-хиллиги, кўп партиялилик рўёбга чиқаётган бир пайтда партиянинг бошқа сиёсий оқимлар ва ташкилотлар билан ўзаро алоқа қилиш маҳорати алоҳида аҳамият касб этмоқда. Биз съездда барча тараққийпарвар ватанпарвар кучлар билан бир ёқадан бош чиқариб ҳаракат қилишимизни айтган эдик. Шу кучларнинг коалицияси ҳозир бутун халқнинг, халқ орасидаги барча қатламларнинг манфаатларига мос бўлиб тушадиган инқирозга қарши дастур асосида тузилиши мумкин.

Шу билан боғлиқ бўлган яна бир жиҳат бор. Яқинда маданият арбоблари билан бўлган учрашувдан хабарингиз бор. Маданиятнинг уюштирувчилик роли ўртоқлар нутқларининг асосий мазмуни бўлди. Ижодкор зиёлиларнинг маданий бойликларни ҳимоя қилишда, маданиятни қайта тиклашда ва уни кўпмиллатли жамиятимизнинг бирлаштирувчилик негизига айлантиришда партия билан, давлат ҳокимияти билан ҳамкорлик қилишдан манфаатдорлиги кучли янгради. Кўпгина ғоялар ва таклифлар айтилдики, мен сизларнинг эътиборингизни шунга қаратмоқчиман. Бу ғоя ва таклифлар ушалмаган истаклигича қолмаслиги керак.

Кириш сўзини якунлаб, шуни яна бир бор таъкидламоқчиман: агар коммунистлар мамлакат олдида кўндаланг бўлиб турган ва халқимизни ташвишга солиб турган муаммоларни ҳал этишга енг шимариб киришадиган бўлсалар, партия ички тангликни бартараф эта олади ва халқнинг кўз ўнгида ўзининг сиёсий қадр-қимматини тиклаб олади.

* * *

КПСС Марказий Комитети Бош секретарининг ўринбосари В. А. Ивашко мамлакатдаги аҳвол ҳамда иқтисодиётнинг бозор муносабатларига ўтказилиши муносабати билан КПССнинг вазифалари тўғрисида маъруза қилди.

В. А. ИВАШКО МАЪРУЗАСИ

Ўртоқлар! Мазкур Пленумда биз ҳаммамиз, янги таркибдаги Марказий Комитет аъзолари, КПСС XXVIII съездининг аввало ижтимоий-иқтисодий сиёсат соҳасига дахлдор қарорларини конкрет ҳаракатларга айлантиришимиз лозим бўлади.

Коммунистлар, биринчи навбатда нималар қилиш лозимлигини, ўткирлашиб кетган ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий танглик сабабли ўзлари қандай ҳаракат қилишлари зарурлигини КПСС Марказий Комитетидан эшитишга умид боғламоқдалар.

Кўпдан буён жиддий касалга чалинган жамиятимизнинг ҳарорати қалтис даражага кўтарилди. Ишлаб чиқариш ҳажмлари қисқармоқда, хўжалик алоқалари муттасил инқирозга юз тутмоқда, интизом ёмонлашмоқда. Ялписига тақчиллик, чайқовчилик, истеъмол бозорига лат етказган нархнинг ошиб бораётганлиги миллионлаб совет кишиларининг ҳаётига кун сайин оғу солмоқда. Москва ва Ленинград, бошқа саноат марказларини озиқ-овқат билан таъминлаш шу даражага тушиб қолдики, энди бунга сира тоқат қилиб бўлмайди. Аҳоли бошига кулфат солаётган жиноятчилар олами сурбетлик қилмоқда. Миллатлараро нифоқ ва можаролар ўчоқлари аланга олиб турибди. Сиёсий кучларнинг бўлиниши давом этмоқда, социализмга қарши оқимлар фаоллашмоқда. КПССни ижтимоий ҳаётнинг чеккасига қисиб қўйишга уринишлар кучаймоқда. Шу мақсадда беҳаёлик билан коммунистлар бадном этилмоқда ва таъқиб қилинмоқда. КПСС тимсолидаги «душман образи» зўр бериб ижтимоий онгга сингдирилмоқда.

Шуларнинг ҳаммаси жам бўлиб ижтимоий кескинликни хавфли даражада кучайтириб юборди.

Пленум арафасида Марказий Комитет аъзолари, Сиёсий бюро ва КПСС Марказий Комитети Секретариатининг аъзолари, аппарат ходимлари кўпгина жумҳурият ва вилоят партия ташкилотларида бўлдилар, партия, совет фаоллари, меҳнаткашлар, ишлаб чиқариш жамоаларидаги коммунистлар билан учрашдилар.

Ишларнинг аҳволи билан танишиш шундай хулосага олиб келадики, съезддан кейинги ўтган даврда партия комитетлари фаолиятида сезиларли силжишлар бўлгани йўқ. Кўпгина жойларда сиёсий бўшашувчанлик, саросималик, амалий ҳаракатлар бўлмаётгани кўриниб турибди. Ҳали ҳам турмушдаги барча ҳоллар учун «юқоридан бекаму-кўст фармонлар», йўл-йўриқлар ва кўрсатмалар кутиб туришибди. Бундай вазият учун муайян айбни биз ўз зиммамизга олишимиз керак, албатта, аммо жойларда ишлаши лозим бўлган кишилар зиммасига ҳам бундай айбнинг бир қисмини қўйишимиз лозим бўлади. Лекин ҳозир асосий масала бунда эмас. Асосий масала шундаки, ана шундай вазиятда анчагина одамлар партияга ишончни йўқотиб қўймоқдалар. Унинг сиёсатидан, қайта қуришдан ҳафсалалари пир бўлмоқда. Сусткашлик ва ташаббуссизлик, ижтимоий тараққиётнинг энг ўткир масалалари хусусидаги ўз позицияларини коммунистлар ва партиясизларнинг кенг оммасига етказишда уқувсизлик қилаётгани учун Марказий Комитетга тобора қатъият билан ва тез-тез таъна қилмоқдалар.

КПСС XXVIII съезди танг ҳолатдан чиқишнинг йўлини қидирар экан, бозор муносабатлари, жамият ҳаётининг барча соҳаларида таг-заминли, туб ўзгаришлар тарафдори эканлигини аниқ-равшан айтди. Бундай қарорга келиш осон бўлгани йўқ, чунки бу ижтимоий онгдаги, ижтимоий амалиётдаги чинакам инқилоб демакдир. Ҳаёт мавжуд хавфсирашни тасдиқлади. Матбуотдаги мунозаралар, партия органларига, жумладан КПСС Марказий Комитетига келаётган хатлар, партия йиғилишларидаги баҳслар шундан далолат бериб турибдики, иқтисодиётнинг бозор муносабатларига ўтишининг ўзи сира бир хил қабул қилинаётгани йўқ, ҳадиксирашлар бор, бундай муносабатлар баъзан батамом рад этилмоқда.

Бундан ташқари, одамлар кўнглида ана шундай ўтиш билан боғлиқ сиёсий, ижтимоий-иқтисодий, ахлоқ-одобга даҳлдор кўпгина саволлар пайдо бўлмоқда. Бу саволларга аниқ-равшан жавоб берилиши керак ва бундай жавобни бериш керак. Бунинг устига, кўп кишилар бозор муносабатларига ўтишни капитализмнинг қайтадан тикланиши ҳамда социалистик тартиблар ва кафолатларнинг бекор қилиниши, деб тушунмоқдалар.

Равшанки, Марказий Комитет Пленумида СССР Олий Кенгашининг сессиясида кўриб чиқилган бозорга ўтиш дастури вариантларини яна қайтадан муҳокама қилиш ҳақида сўз бораётгани йўқ. Пленумда иқтисодни барқарорлаштириш ва бозор муносабатларига ўтиш юзасидан амалий ишда партия ташкилотларининг, барча коммунистларнинг ўрни ва вазифаларини белгилаб олиш, давр талабларига кўра, мамлакатнинг ҳозирги сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий аҳволидан келиб чиқадиган ҳаракат дастурини белгилаб олиш лозим бўлади. Равшанки, бу ўринда гап ким эртага ва индинга нима қилиши ҳақида бораётгани йўқ, асосий масала бошқачароқ, яъни бугун Пленумда партия ташкилотлари ўзларининг конкрет амалий ишларида риоя этишлари лозим бўлган мавқеини белгилаб олишдадир.

Шундай қилиб ҳозирги куннинг биринчи навбатдаги вазифаси сифатида иқтисодиётни барқарорлаштириш тўғрисида гапириб ўтайлик.

Гарчи танглик ҳодисаларининг асосий сабаби хўжалик юритишнинг самарасиз, яроқсиз бўлиб қолган системасининг қусурларида бўлса ҳам, оғир иқтисодий аҳволни фақат шу қусурлар билангина изоҳлаб бўлмайди. Сўнгги вақтларда йўл қўйилган жиддий хатолар ҳам бунга сабаб бўлди.

Аслида жуда қисқа муддат ичида бошқарувнинг илгариги системаси бузиб ташланди, аммо янги иқтисодий омилларни жорий этиш, бозор муносабатларига бевосита ўтиш йўл қўйиб бўлмайдиган тарзда чўзилиб кетди. Баҳслар, гап-сўзларга берилиб кетиб, ўзгаришларни кутиб, ишни унутиб қўйдик. Вазирликлар иш сифатини жуда пасайтириб юбордилар, оқибатда тармоқ бошқаруви барбод бўлди, мувозанат бузилди. Бозор йўқ, унинг ёмон хислати бўлган бебошлик эса аён кўриниб турибди. Сир эмаски, иқтисодий дастурлар бўлмаган бир шароитда хўжалигимизнинг кўпгина «устунлари» партия интизомига суянган эди. Энди вазият ўзгарди. Партия комитетлари бевосита хўжалик вазифаларини бажаришдан ўзларини тиймоқдалар, ўзгаришларнинг мантиқи ҳам ана шундадир.

Ўтиш даврида асосий оғирлик сақланиб қолган тармоқ бошқаруви органлари ва кенгашлар зиммасига тушиши лозим эди. Лекин улар ҳозирча хўжаликка ва ижтимоий соҳага раҳбарликда ўзларига муносиб ўринни топа олганлари йўқ.

Бир гуруҳ корхоналарнинг иккинчи гуруҳ корхоналари олдидаги шартнома мажбуриятларини бажармаётганлиги, иш вақти йўқотилишининг кўпайиб бораётганлиги (шу йилнинг саккиз ойи мобайнидагина иш ташлашлар туфайли 10 миллион киши—кун зое кетди), бир қанча ишлаб чиқаришларнинг, шу жумладан, айтганча, дори-дармон ишлаб чиқарадиган корхоналар ёпилиб, уларнинг ўрни ҳеч нима билан қопланмаётганлиги, миллатлараро можаролар, ҳориждан хом ашё олишнинг кескин камайиши ишлаб чиқариш ҳажмларининг қисқаришига олиб келди. Тўққиз ой мобайнида умуман мамлакатда саноат маҳсулоти тайёрлаш 0,9 фоиз камайди. Шу жумладан, Озарбайжонда 9,1 фоиз, Арманистонда 7,2 фоиз, Литвада 4,1 фоиз, Эстонияда 2 фоиз, Латвияда 1,3 фоиз камайди.

Пул-кредит соҳасидаги тўла тартибсизлик оғриқли таъсир этмоқда. Муомала соҳасида нақд ва нақд бўлмаган пулларнинг тўлиб-тошиб кетганлиги пул системасини бузди, сўмнинг харид қобилиятини тушириб юборди. Ҳукумат ўтган йилнинг охирида қабул қилган молиявий соғломлаштириш режаси самарасиз бўлиб чиқди.

Ўртоқлар! Ҳеч қандай иқтисодиёт — на бозор иқтисодиёти, на маъмурий-буйруқбозлик иқтисодиёти — муомаладаги пулнинг бетўхтов кўпайиб бориши шароитида фаолият кўрсата олмайди. Агар ички бозорнинг ҳеч нарса билан таъминланмаган пул билан тўлиб-тошиб кетиши тўхтатилмаса, янги иқтисодиётни бунёд этишнинг воситаси сифатида бозор муносабатларига ўтиш асоссиз бўлиб қолади ва бу фақат ижтимоий ларзаларгагина олиб келиши мумкин.

Йиллик эмиссия плани 10 миллиард сўм эди. Аслида эса тўққиз ой мобайнида пул эмиссияси 19,3 миллиард сўмга етди. Бу 1981—1985 йиллардаги жами эмиссиядан кўпроқдир. Муомалага миллиардлаб сўм пул чиқарилиши бошқа сабаблар билан бир қаторда эҳтиёжнинг ниҳоятда ошиб кетишига олиб келади, бозорлардаги нархлар кўтарилиб кетади, тақчиллик юзага келади. Моллар паспорт ва шахсий гувоҳномалар асосида сотилади, оқибатда эса чайқовчилар тобора кўпаяди. Кейинги йилларда иш ҳақи ва пенсияларнинг озгина оширилганлиги ҳам шу тахлитда чиппакка чиқди.

Шу қадар катта пул эмиссияси объектив тарзда тақозо этилганмиди? Жавоб битта—йўқ. Ўзингиз мулоҳаза юритиб кўринг. Ўтган ярим йилда, яъни эмиссия 9,7 миллиард сўмга етганида, фақат кооператорларнинг ўзигагина банклар шу кооператорлардан олиниб, ҳисоб дафтарчасига ўтказилганидан 12 миллиард сўм кўп нақд пул бердилар. Бу икки миқдор ўртасидаги алоқа бевосита бўлмаса ҳам лекин бор ва бу алоқа жуда мустаҳкамдир. Нега энди ҳеч ким бу жумбоқ билан қизиқмади? Нега энди пул биринчи талабнинг ўзи биланоқ бериб юборилмоқда? Бу эса мамлакатда шусиз ҳам мураккаб бўлиб турган вазиятни янада чигаллаштирмоқда. Украинада эса бир йил муқаддам бу масалага қизиққан эдилар, бунинг натижасида ушбу жумҳуриятдаги эмиссия ҳозир Иттифоқдагига нисбатан олти-етти баравар камдир.

Жумҳурият органлари ва маҳаллий органлар бу оғир аҳволдан ўзлари якка-якка чиқишга уриниб, кўп ҳолларда янгича маъмуриятчилик йўлини тутмоқдалар, бу эса хўжаликдаги тартибсизликни кучайтирмоқда. Оқибатда давлат интизоми даражаси пасаймоқда. Мисол тариқасида тамаки муаммосини, нон сотишда узилишлар бўлаётганини, миллионлаб одамларнинг кундалик эҳтиёжларини қондиришдаги бошқа камчиликларни олайлик. Ана шу ва шунга ўхшаш тақчилликлар замирида бирор-бир жиддий объектив сабаблар йўқ, бундай аҳвол кечириб бўлмайдиган масъулиятсизлик, уқувсизлик, марказий ва маҳаллий органларнинг қўпол хатолари натижасида юзага келди.

Сўнгги вақтда халқ хўжалиги ишига айрим сиёсий кучларнинг бузғунчилик позицияси салбий таъсир этмоқда. Буларнинг айримлари, сира яшириб ўтирмай, «қанчалик ёмон бўлса, шунчалик яхши» деган қоида асосида иш тутиб, одамларнинг иқтисодий вазиятдан норозилиги тўлқинида ўзларининг сиёсий нафсониятларини қондиришдан умид қилмоқдалар. Сира кечиктириб бўлмайдиган ҳаракатлар ва юқоридан қуйигача бошқарув структураларини дарҳол оптималлаштириш зарур. Шу муносабат билан СССР Олий Советининг «Мамлакат иқтисодий ва ижтимоий сиёсий турмушини барқарорлаштириш тадбирлари, Президентга қўшимча ваколатлар бериш ҳақидаги» қарори мутлақо ўринлидир. Давлат ҳокимиятини мустаҳкамлаш, интизом ва ҳуқуқ-тартиботни юксалтиришга қаратилган ушбу тадбирни Марказий Комитет Сиёсий бюроси мамлакат турмушини таъминлаш, жумладан бозор иқтисодиёти сари ҳаракат қилишнинг зарур шарти деб билади.

Бизнингча, бутун партия Президентга, СССР Олий Кенгашига, жумҳуриятлар ва жойлардаги ҳокимият органларига уларнинг жамиятни танг аҳволдан чиқариш йўлида сарфлаётган куч-ғайратларига ҳар жиҳатдан мадад бериши керак.

Ўртоқлар! Шу куннинг асосий вазифаси — истеъмол бозорини нормал изга солишдан, аҳолининг даромади ва харажатларини мувозанатлаштиришдан иборатдир, бунинг учун эса, аввало, бозордаги молларни, бундай молларни ишлаб чиқаришни кўпайтириш керак. КПСС Марказий Комитетига келаётган хатлар шундан далолат бериб турибдики, моддий-техника таъминотининг кескин ёмонлашуви, шу жумладан ҳориждан хом ашё ва бутловчи буюмларни етказиб бериш қисқариши оқибатида шу яқин орада енгил саноат корхоналари ва халқ истеъмол моллари ишлаб чиқараётган бошқа тармоқларнинг корхоналари оғир аҳволга тушиб қолишлари мумкин. Бунга йўл қўйиб бўлмайди. Ҳозирги вақтда таркиб топган хўжалик алоқаларини сақлаб қолиш ва хўжалик шартномаларини ижро этиш, моддий-техника таъминотини йўлга қўйиш биринчи галдаги вазифа бўлиб қолмоқда. Барча коммунистлар қаерда ишлашларидан қатъий назар бу борада қатъий ҳаракат қилишлари лозим.

Сир эмас, истеъмол бозоридаги аҳвол васвасали талаб, ҳар хил миш-мишлар ва ҳатто яқин орада очарчилик бўлади, деган овозалар сабабли яна ҳам мушкуллашмоқда. Шу боисдан ҳам одамлар, яқин орада ҳолимиз не кечади деб сўраётганликлари табиийдир.

Бутун масъулиятни зиммага олиб айтиш мумкинки, бундай гап-сўзлар асоссиздир. Асосий экинлардан етиштирилган ҳосил ўтган йиллардагига нисбатан кўпдир. Об-ҳавонинг барча мураккабликларига қарамай

(Давоми учинчи бетда).

В. А. ИВАШКО МАЪРУЗАСИ

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

шаҳарлар аҳлини чорвачилик маҳсулотлари, картошка ва сабзавот билан таъминлашдаги аҳволни ўнглаб олиш мумкин ва лозим.

Аҳолининг пул даромадлари ва харажатларини мувозанатлаштириш учун бозорни халқ истеъмолининг анъанавий моллари билан тўлдириш билан бир қаторда шу яқин орада жамғарилган пул маблағларини сарфлашнинг янги фойдали соҳалари ҳам таклиф этилиши керак. Омонат пулларига фоиз ставкаларини ошириш тўғрисидаги масалани ҳал этишни ҳам пайсалга солмаслик керак.

Бозор муносабатларига ўтишнинг аниқ йўллари ва босқичлари тўғрисида фикрлар нечоғлик хилма-хил бўлмасин, қаттиққўллик билан ўтказиладиган кредит-молия сиёсатисиз бақувват ва залворли сўмсиз халқ хўжалигининг рисоладагидек ишлаши, жумладан бозорни барқарорлаштириш мумкин эмаслигини тушунишда якдиллик сезилиб турибди.

Ҳозирги бюджет камомадини бартараф этиш юзасидан фавқулодда тадбирлар, муомаладаги пулни чеклаш тўғрисидаги таклифни қўллаб-қувватлаш зарур, деб ҳисоблайман. Буларни амалга оширишга дарҳол киришиш зарур бўлур эди.

Пул даромадларини тартибга солиш масалаларига алоҳида эътибор бериш лозим. Бу ўринда гап мазкур даромадларни тўхтатиб қўйиш ҳақида бораётгани йўқ, пулнинг қадрсизланиш шароитида бундай қилиш аҳоли турмуш даражасининг пасайишига олиб келган бўлур эди. Аммо рисоладаги иқтисодий тараққиёт талабларига таяниб, даромадларнинг ўсишини барча соҳаларда — давлат, кооперация, шахсий соҳадаги ишлаб чиқариш натижалари билан мустаҳкам боғлиқлигини таъминлаш зарур. Янги хўжалик дастурида ана шундай алоқа усуллари топилиши даркор. Барқарорлаштириш босқичи кўпгина мамлакатларда иқтисодиётнинг давлат назоратидан анча ҳоли қилиб қўйилиши ўзини оқлаганлиги учун ана шундай йўлни тутиш, ишлаб чиқаришни монополиядан ҳоли қилиш, бозор инфраструктурасини яратиш, халқ хўжалиги структурасини қайта қуриш борасида фаол ҳаракатларни ҳам қамраб олиши зарур. Буларнинг ҳаммаси бозор иқтисодиётининг бош мазмунини ташкил этадиган рақобат, эркин нарх белгилаш дастурларини ишга солишга ёрдам беради.

Иқтисодий аҳволни барқарорлаштириш учун мамлакатнинг 1991 йилга мўлжалланган режаси ва бюджетининг аҳамиятини қайд этиш ўринлидир. Айни вақтда режа лойиҳасини тузиш жараёни ташвиш уйғотмоқда. Умуман саноатда октябрь ойининг бошига қадар фақат 35 фоиз шартнома тузилди. Ҳолбуки, ўтган йилнинг шу даврида 70 фоиз шартнома тузилган эди. Хўжалик алоқаларини барқарорлаштиришни назарда тутадиган ҳамда иқтисодиётда шартномавий улгуржи нархларни кенг кўламда қўлланишга йўл очадиган президент фармонларининг қабул қилиниши билан шартномалар тузиш йўлидаги ғовлар олиб ташланди. Коммунистлар ана шу жараёнга ҳар жиҳатдан ёрдам беришлари, идоравий бош-бошдоқлик, маҳаллийчилик, гуруҳ манфаатларини сохта талқин қилишга уюшқоқлик, ишчанлик ва бутун жамиятимиз олдидаги масъулиятни қарама-қарши қилиб қўйишлари керак. Ижтимоий-сиёсий вазият барқарорлаштирилсагина мамлакатдаги иқтисодий вазиятни яхшилик томон ўзгартириш мумкин. Ҳозирги даврни холисона таҳлил этиш шундан далолат бериб турибдики, ҳозирги вақтда имкони бўлган яккаю ягона сиёсат — бу тинчлик ва фуқароларнинг тотувлиги, қайта қуришга бел боғлаган барча демократик кучларнинг ҳамкорлиги сиёсатидир. Тоқатсизлик ва сиёсатдаги тоқатсизлик эса шусиз ҳам хавфли поғонага кўтарилган жамиятдаги қарама-қаршиликни кескинлаштиради, холос. Партия ташкилотлари бузғунчи, экстремист унсурларга қарши қатъий кураш олиб боришлари ва айни вақтда ҳақиқатан ҳам ишнинг ҳозирги аҳволидан ташвишга тушаётган ва халқ манфаатларига хизмат қилишни истаётган партиялар ва жамоат ҳаракатлари билан мустаҳкам алоқада иши йўлга қўйишлари лозим.

Ўртоқлар! Бозор муносабатларига кенг майдон очиб бериш заруратини кимнингдир субъектив истаги тақозо этаётгани йўқ. Ўтмишдаги ва ҳозирги кундаги тараққиётимизнинг объектив бориши шуни талаб этмоқда. Ушбу тараққиёт мулкни ялписига давлат ихтиёрига олишга асосланган буйруқбозлик-фармойиш бериш муносабатлари системасининг ноқобиллигидан далолатдир, шу ҳақда бу ерда Михаил Сергеевич Горбачев ўз нутқида айтиб ўтди. Ушбу системани социализмга барорбарлаштириш жуда қўпол назарий ва амалий хато бўлди, бу эса фақат иқтисодиётдагина эмас, балки умуман ижтимоий-сиёсий ҳаётда илдиз отган бузилишларга олиб келди. Шу боисдан ҳам бугун таклиф этилаётган бозор иқтисодиётини бунёд этиш йўли мамлакат бошига ёпирилган танглиқдан чиқишга замонасозлик қилиб уриниш бўлмай, кўп йиллардан буён изланиш ва фикр-мулоҳаза қилишнинг, Ватанимиз ва жаҳон тажрибасини таҳлил этишнинг азият чекиб топилган якунидир.

Иқтисодиётни қатъият билан бозор ўзанига солмасдан туриб, бизнинг мамлакатимиз у ҳозир бошидан кечираётган қийинчиликларни эътиборга олмаганимизда ҳам, саноат жиҳатдан ривожланган давлатлардан тобора орқада қолиб кетаверади, жаҳон цивилизациясининг «чекка ўлкаси»га айланишга маҳкум бўлади.

Аммо бозор иқтисодиётига ўтиш кўп ҳолларда социализмнинг ижтимоий zафарларидан воз кечиш ва капитализмга, мулкдорлар синфи, бечораҳолларга қарама-қарши турадиган эксплуатация жамиятига қайтиш деб талқин қилинмоқда.

Бор овоз билан яна бир карра шуни айтиш зарур бўлиб қолди чоғи: партия социализм идеалларидан воз кечмаяпти, лекин партия социализм деганда қашшоқликдаги тенгликни, ижтимоий қарамликни, иқтисодий ҳаётни ва умуман ижтимоий ҳаётни қаттиққўллик билан маъмурий йўсинда чеклаб қўйишни тушунмайди. Бизнинг тушунишимизча, социализм — ижтимоий тараққиётнинг мақсади инсон бўлган жамиятдир, мазкур жамиятда мулкчилик ва хўжалик юритишнинг хилма-хил шакллари негизида меҳнаткашларнинг ишлаб чиқариш соҳибларига айланиши таъминланади, юқори унум билан меҳнат қилиш обдон рағбатлантирилади, ижтимоий адолат ва меҳнаткашларнинг ижтимоий ҳимоя этилишига кафолат берилади. КПСС XXVIII съезди худди ана шундай жамиятни барпо этиш учун восита сифатида бозорга ўтишни танлаб олди.

Бозор иқтисодиётни давлат ихтиёридан анча ҳоли қилишни талаб этади. Давлат ихтиёридан ҳоли қилишнинг асосий шаклларидан бири — акционерлик жамиятларидир, ушбу жамиятларда акцияларнинг анчагина қисми меҳнаткашлар қўлидадир. Маълум сабабларга кўра бу асосан йирик корхоналарга дахлдор бўлади. Кўпгина ўртача ва чоғроқ корхоналарни меҳнат жамоаларининг ўзлари сотиб олишлари мумкин. Ва мазкур корхоналар коллектив мулкига айланади. Кооператив мулки ва жамоат ташкилотларининг мулки янада равнақ топади. Ва ниҳоят ишлаб чиқариш воситаларига фуқароларнинг эгалик қилишига муайян ҳажмларда йўл қўйилади.

Янги иқтисодий муносабатларга ўтишни тиқиштириш йўли билан эмас, балки ўз ихтиёри билан танлаб олиб амалга ошириш керак. Мулкчиликнинг у ёки бу шаклини оммалаштириш худди ана шу тармоқда ёки ишлаб чиқариш соҳасида унинг мақсадга мувофиқлиги, самарадорлиги билан асосланиши керак.

Аграр соҳада бозор муносабатларини ривожлантиришдаги сиёсий йўл, чамамда ер, мулкчилик, ижара тўғрисидаги қонунлар негизида қишлоқдаги ишлаб чиқариш муносабатларини тубдан қайта қуришдан иборат бўлиши керак. Бу ўринда гап йирик ижтимоий ишлаб чиқаришдан воз кечиш колхоз ва совхозларни фармойиш бериб тарқатиб юборишдан иборат эмас (қизиққон айрим кимсалар шунга даъват этмоқдалар, қишлоқдаги кўпчилик меҳнаткашлар эса ўринли тарзда бундан хавфсирамоқдалар).

Колхозлар, совхозлар, деҳқон хўжаликлари ва шахсий хўжаликларга, уларнинг кооперативлари ва уюшмаларига тенг иқтисодий шароитлар яратиб бериш лозим. Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, турли жумҳуриятлардаги деҳқонлар бир-биридан обдон фарқ қиладиган ижтимоий-иқтисодий, тарихий, психологик ва маиший шароитларда яшаб меҳнат қилмоқдалар, шу боисдан ҳам қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ташкил этишга табақалаштирилган маҳаллий ёндашув зарур. Ер ислоҳоти нечоғлик тез ва кўламли амалга оширилса, қишлоқдаги бозор иқтисодининг равнақи ҳам шу қадар самарали бўлади. Бу ҳозир қишлоқда хўжалик юритиш янги шаклларига ўтишнинг туб масаласидир. Бир қанча жумҳуриятларда ер кодексларини қабул қилиш жуда кечикиб кетди. Ер фонди ҳисоботи ўтказилмаган, экинзорларга кадастрга қараб баҳо берилмаган ва улар маҳаллий кенгашлар тасаррфига ўтказилмаган, ҳолбуки ер ҳақидаги қонунда шулар назарда тутилган эди.

Партия комитетлари, халқ депутатлари кенгашларида ишлаётган коммунистлар оилавий фермалар, деҳқон хўжаликлари бунёд этиш йўлидаги барча хоҳиши бўлган фуқароларга боғдорчилик-сабзавотчилик участкалари бериш, томорқа хўжалигини ривожлантириш йўлидаги барча тўсиқларни олиб ташлашга фаолроқ киришишлари лозим. Ерга хусусий мулкчиликни жорий этиш тўғрисидаги масала пухта муҳокама қилишни талаб этади. Ерга мулкчиликни хусусийлаштириш юзага келтириши мумкин бўлган салбий ижтимоий-иқтисодий оқибатлар равшандир. Ер билан чайқовчилик қилиш, миллатлараро нифоқ ва бошқалар шулар жумласидандир. Буларнинг ҳаммаси жуда жиддий масалалардир. Шу боисдан ҳам ушбу муаммони ҳал этишни халқнинг ўзига, бутун халққа ҳавола этиш тўғрисидаги таклифни батамом қўллаб-қувватласа арзийди.

Зарар кўриши планда кўзда тутилган корхоналарнинг ҳоли не кечади. Бу жуда мураккаб муаммодир. Агар дотация бериш батамом ва дарҳол тўхтатиб қўйилса ёки унинг миқдори кескин қисқартирилса бунинг оқибатида корхоналар ялписига «синади» ва ялписига ишсизлик бошланади. Вазифа бюджетни ана шу азоб-уқубатдан қутқариш билан бир қаторда барча корхоналар, шу жумладан зарар кўриб ишлайдиган корхоналарни, барча колхозлар ва совхозларни бозор шароитига, рақобат шароитига қўйишдир. Дастлабки кезларда буларга қандайдир ёрдам кўрсатилиши керак, лекин бу ёрдам бошқача шароитларда, махсус барқарорлаштирувчи фондлар, субсидиялар, имтиёзли қарзлар шаклидаги муваққат молиявий ёрдам шаклида, савдо-сотиқ банкларининг кредитлари кафолатлари йўсинида бўлиши даркор. Корхоналарни қайта тузиш, зарур жойларда раҳбариятни мустаҳкамлаш, хизматчилар сонини қисқартириш, қандайдир мулкларни сотиш, ихтисосликни ўзгартириш ва бошқалар талаб этилади.

Сира шубҳасиз шундай корхоналар ҳам бўладики, ишлаб чиқариш ихтисослигига кўра улар бундан буён ҳам давлат бюджетидан маблағ билан таъминланади. Бу ҳақда баралла айтишимиз керак. Буларнинг сони кўп бўлмайди, аммо шунга қарамасдан барча мамлакатларда шундай корхоналар ва ҳатто бутун-бутун тармоқлар борки, уларга давлат мадад бериб туради, чунки бу корхоналарни рентабеллик даражасига кўтариш бошқа тармоқларда ҳам нархнинг узлуксиз кўтарилишига олиб келади, бу эса пировардида сира самара бермайди.

Бозорнинг иқтисодий ва айниқса ижтимоий истиқболи ва имкониятларига баҳо берар эканмиз, эҳтиросларга сира берилмасдан, бозор оқибатларига ҳушёрлик билан тўла баҳо бериш муҳимдир. Жами иқтисодий, ижтимоий ва сиёсий оқибатларни жуда синчковлик билан ҳар жиҳатдан чамалаб кўриш, келажакка назар ташлай билиш, ҳар қандай ўтиш даври учун муқаррар бўлган зиённи ниҳоятда камайтириш, ҳар бир регион, жумҳурият ва умуман жамиятнинг тараққиёти хусусиятларини ҳисобга олиш лозим бўлади.

Аввало, бозор иқтисодиётига ўтишнинг дастлабки кезларида ишлаб чиқариш ҳажмининг қисқариши эҳтимолини ҳисобга олиш керак. Бозори касод бўлган маҳсулот ишлаб чиқариш тўхтатилади, жамият учун керак бўлган буюмларни ишлаб чиқариш учун ускуналарни қайтадан жиҳозлаш лозим бўлади. «А» гуруҳи тармоқларида ва саноат қурилишида ишлаб чиқаришнинг қисқариши кўпроқ бўлиши мумкин. Ишлаб чиқаришнинг кескин сусайиб кетишига йўл қўймаслик учун барча ишларни қилиш керак. Энг кам иқтисодий талофат кўришга ва энг кам ижтимоий чиқимлар бўлишига мўлжалланган ечимларни афзал кўриш лозим. Энг асосий вазифа шуки, ишни бугуннинг ўзидан бошламоқ даркор.

Маблағ ишлаб топиш учун ва уларни ўз ихтиёри билан сарфлаш учун катта имкониятга эга бўлган корхоналар бу маблағларни кундалик эҳтиёжларга ва аввало иш ҳақи ва истеъмолга сарфлайдилар, деган хавотир бор.

Ҳа, аслида ҳозир ҳам бир қанча ҳолларда шундай бўлмоқда. Бу эса номувозанатликни чигаллаштирмоқда, жамғармаларнинг ўсишига ҳалал бермоқда, ишлаб чиқаришни реконструкция қилишга, фан-техника тараққиётига тўсиқ бўляпти. Оқилона инвестиция, молия ва солиқ сиёсати бунга қарама-қарши туриши керак.

Бозорга ўтишнинг дастлабки босқичида ривожланган бозор ёрдамчи соҳаларини яратишга, бозор муносабатлари шароитида хўжалик юритиш учун зарур билим, ўқув ва тажрибага эга бўлган юқори малакали мутахассислар тайёрлашга катта эътибор бериш лозим бўлади.

Психологик омилни ҳам назарда тутиш муҳимдир. Узоқ давр мобайнида шахснинг фаоллиги бўғиб келинганлиги оқибатида одамларнинг анча кенг доирадаги шундай гуруҳи вояга етдики, булар бозор иқтисодиёти шароитида шижоат билан иш тутишга, ўзининг бутун куч-ғайратини сарфлаб, ишлашга руҳий жиҳатдан тайёр эмас. Жамиятда тўпланиб қолган ана шундай қийинчиликларни амалда бартараф этиш партия ташкилотларининг энг муҳим вазифасидир.

Ўртоқлар! КПСС учун энг муҳим, энг асосий масала — бу бозор иқтисодиётига ўтишнинг ижтимоий оқибати тўғрисидаги масаладир.

Совет кишилари бозор муносабатларига ўтиш фаровонлик ва турмуш тарзига қандай таъсир қилади, аҳолининг турли табақалари учун бозорга ўтиш турмуш даражасининг пасайиб кетишига олиб келмайдими, деб ташвишланмоқдалар. Марказий Комитет совет кишиларининг бу ташвишларига қўшилади.

Бозор иқтисодиёти шунчаки мақсад эмас, балки халқ турмушини яхшилашнинг, тўпланиб қолган ўткир ижтимоий муаммоларни ҳал қилишнинг воситасидир. Биз, коммунистлар учун бозорга ўтиш билан боғлиқ ҳар қандай лойиҳаларни баҳолашда асосий мезон ана шундан иборат бўлиши керак. Партия аҳолининг турмуш даражасини ошириш ижтимоий дастурларини йиғиштириб қўйишга, меҳнаткашларнинг ҳаётий манфаатларига ҳужум қилишга уринишларга бефарқ қараб тура олмайди ва бундай уринишларга қарши курашаверади.

Бозор меҳнат билан қўшган шахсий ҳиссаси ҳисобига фаровонликни ошириш учун ишончли ва тенг имкониятлар бериши мумкин, у ташаббускорлик ва омилкорликни рағбатлантиради. Айни пайтда ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш давлат системаси одамларнинг манфаатини муҳофаза қилиши лозимки, бундай системани кўп жиҳатдан қайтадан барпо этиш керак бўлади. Биз одамларнинг меҳнат ҳуқуқларини амалга оширишга ўз ёндашувларимизни белгилаб олишимиз керак. Меҳнат қилиш ҳуқуқи муқаддас ҳуқуқдир. Бироқ бозор иқтисодиёти шароитида сунъий равишда, маъмурий чоралар билан аҳолининг иш билан тўла банд бўлишини сақлаб бўлмаслигини кўрмаслик мумкин эмас. Инсоннинг меҳнатга ўз муносабати учун масъулияти, иш жойининг қадрқиммати ортади. Лекин коммунистлар ишсизлик хавфи қаршисида лоқайд позицияда тура олмайдилар. КПСС ишсизликнинг олдини олишнинг ягона давлат системасини барпо этиш тарафдоридир, бундай система ходимларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва ишга жойлаштиришни, вақтинча иш билан банд бўлмаган кишиларни моддий жиҳатдан таъминлашни кўзда тутиши керак.

Бозор иқтисодиётига ўтиш чоғида энди ёки ҳали тўла куч билан меҳнат қила олмайдиган кишиларни: пенсионерларни, ногиронларни, талабаларни, кўп болали оилаларни, аҳолининг камбағал табақаларини ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш юзасидан партиянинг амалий ҳаракатлари бағоят катта аҳамиятга эга бўлади. Биз аҳолининг ана шу гуруҳларига ёрдам беришга доир аниқ-равшан тадбирлар амалга оширилишига бутун чоралар билан эришишимиз шарт, бироқ бу қарамлиликни рағбатлантирмаслиги лозим. Бозорга ўтиш совет кишиларининг билим олиш, саломатлигини муҳофаза қилиш, дам олиш, уй-жойли бўлиш, қариганда ва касалликка чалинганда моддий таъминланиш ҳуқуқи каби энг муҳим ижтимоий ҳуқуқлари камситилишига олиб бормаслиги керак.

Бозор иқтисодиёти шароитида ана шу муаммоларни ҳал этишга ёндашув муайян даражада ўзгаради, бироқ мазкур ҳуқуқларни амалга ошириш кафолатлари фақат сақланиб қолмай, балки кўпайтирилиши керак. Бозорга ўтиш чоғида маданиятни, бутун маънавий турмушни ёппасига тижоратлаштиришга қарши туришни ўзимизнинг бевосита бурчимиз деб биламиз. Шу сабабли коммунистлар маданият, соғлиқни сақлаш ва маорифни давлат йўли билан қўллаб-қувватлаш ва пул билан таъминлаш сиёсатини ишлаб чиқишда ва амалга оширишда фаол иштирок этишлари керак.

Деҳқонларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш тадбирларининг ўзига хос жиҳатлари бор. Улар шаҳарликларга қиёслаганда ўзларининг тенг эмасликлари ҳақидаги масалани адолатли равишда ўртага қўймоқдалар. Ҳақиқатан ҳам турмушнинг ижтимоий-маиший шароитлари жиҳатидан қишлоқ шаҳардан анча орқада қолмоқда. Шубҳасиз, бозор иқтисодиёти шароитида уй-жой, йўллар қуриш, газлаштириш, электрлаштириш, сув билан таъминлаш, соғлиқни сақлаш ва маориф каби тармоқ дастурлари давлатнинг фаол мадади билан амалга оширилиши лозим.

Чакана нархлар тўғрисидаги масала аҳолида энг катта ташвиш уйғотмоқда. Бозор иқтисодиётига ўтиш чоғида чакана нархлар қандай ўзгаради? Товарларнинг қайси гуруҳлари, чакана нархи қанча оширилади? Айниқса камбағал табақалар учун пулнинг қадрсизланишидан ҳимоя чоралари кўриладими?

Ана шу саволларнинг ҳаммасига рўй-рост жавоб қилиш керак. Бозорга ўтиш чоғида чакана нархларнинг ўртача даражаси ортиши равшан. Айтмоқчи, биз ҳали бозорга ўтганимиз йўқ, кўпгина молларнинг нархи эса ҳозироқ кескин ошиб кетди.

Шу нарса ҳам равшанки, ҳозирги пайтда айниқса кундалик зарур моллар хусусида нархларни давлат йўли билан тартибга солиш чоралари, пулнинг қадрсизланишидан ҳимоя қилувчи, биринчи навбатда аҳолининг камбағал гуруҳларини ҳимоя қилувчи бошқа чоралар ҳам зарур.

Пленум қатнашчилари бу ғоят муҳим масала хусусида ўз фикрларини айтадилар ва аниқ-равшан таклифлар киритадилар, деб ўйлаймиз.

КПСС учун меҳнаткашларнинг кенг оммасини фаол иқтисодий ҳаётга, хўжаликни бошқаришга жалб этиш, уларни ҳам мулк эгасига, ҳам манфаатдор меҳнатчига айлантириш бозор муносабатларини ривожлантиришнинг пировард мақсади бўлишига асосланиш табиийдир. Фақат шугина жамиятнинг социалистик йўл доирасида тараққий этишининг базаси, таянчи ва кафолати бўла олади.

Бозорга ўтиш фақат «яширин иқтисодиёт» корчалонлари учун фойдалидир деган гаплар айтилмоқда. Шу муносабат билан гўё партия «бозор фалсафаси»ни ҳимоя қилиб, ўз сиёсий қиёфасини йўқотиб қўймоқда, дейишмоқда. Бу фикрга қўшилиб бўлмайди. Коммунистлар олғирлик ва юлғичликнинг, соғлом бозорни чайқов бозори билан алмаштиришнинг мухолифи бўлиб келганлар ва шундай бўлиб қолмоқдалар.

Биз ҳуқуқий давлат иқтисодиётда ҳуқуқ-тартиботни қарор топтиришдан бошланади, деб ҳисоблаймиз. Партия, барча коммунистлар жипслашиб, чайқов бозорига, яширинча бойлик орттиришга очиқ тус беришга ҳар қандай уринишга қарши, хўжалик юритишнинг янги шакллари даврида талончилар ва олғирлар ўғирлаган бойликларини «ювиб тозалаб» олишларига қарши қатъий кураш олиб боришлари керак.

Ўртоқлар! Бозорга ўтиш Иттифоқ доирасида жумҳуриятларнинг ўзаро муносабатлари масалаларини янгича қилиб қўймоқда. Агар ҳақиқатга ҳалоллик билан назар ташлайдиган бўлсак, шуни тан олиш керакки, ҳозир олдинги кўринишдаги иттифоқ ҳам, янги кўринишдаги иттифоқ ҳам йўқ. Умри тугаган давлат тузилмасига, аслида унитар тузилмага ачинмаслик керак. Партия XXVIII съезди қарорларида қайд этилганидек, мустақил давлатларнинг янги федерациясини барпо этиш сари олға томон ҳаракат қилиш лозим. Марказ ихтиёрий равишда бирлашган жумҳуриятлар баҳамжиҳат ҳаракатларининг зарур шарти бўлиб хизмат қиладиган Иттифоқнинг янги ички муносабатларига мумкин қадар тезроқ аниқ тус бериши керак.

Жумҳуриятларнинг иқтисодий иттифоқини, ўзаро манфаатли бозор муносабатларини кенг авж олдириш учун ягона иқтисодий бозорни шакллантириш янги Иттифоқ шартномаси йўлида муҳим қадам бўлиши керак. Бозор шароитида давлатнинг маъмурий қудрати эмас, балки бозордаги бош субъектнинг, мустақил товар ишлаб чиқарувчи сифатида корхонанинг иқтисодий ҳокимияти Иттифоқни иқтисодий жиҳатдан боғлаб турадиган куч бўлиб, бу куч халқ хўжалигининг бошқа бўғинлари билан иқтисодий манфаатларнинг жонли ришталари орқали ҳар қандай маъмурий ришталардан кўра мустаҳкамроқ боғлиқдир. Худди шундай иқтисодий алоқалар суверен жумҳуриятлар иттифоқининг мустаҳкам таянчи бўлиб хизмат қилиши мумкин. Бозор сифат жиҳатидан янги Иттифоқнинг иқтисодий негизи сифатида марказий идораларнинг якка ҳокимлигига чек қўйишга имкон беради, жумҳуриятлараро номақбул меҳнат тақсимотидаги бузилишларни аста-секин тўғрилайди. Корхоналар ва ташкилотлар даражасидаги интеграция жараёнлари жумҳуриятлар билан ҳудудлар ўртасида шубҳалардан ҳоли бўлган тенг ҳуқуқли, ўзаро манфаатли муносабатларнинг вужудга келишига ва мустаҳкамланишига самарали кўмаклашади.

Жумҳуриятлар ўртасидаги марказнинг иштироки ва таъсирини истисно қилувчи музокаралар жараёнининг «горизонтал модели» деб аталган моделининг амалга оширилиши натижасида аслида барча умумиттифоқ тузилмалари тугатилиши мумкинлиги ва бунинг сиёсий оқибатларига батафсил тўхталиб ўтирмайман. Шу нарса равшанки, бундай моделнинг амалга оширилиши суверен давлат сифатида ССР Иттифоқининг, халқаро ҳуқуқ субъектининг тугашини билдиради, бу эса фақат Иттифоқ учун эмас, шу билан бирга федерациянинг ҳар бир алоҳида субъекти учун тегишли оқибатларга олиб келади.

Шу ўринда КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий бюроси марказнинг иқтисодий ролини қандай тасаввур этаётгани ҳақида айтиб ўтмоқчиман. Ягона иқтисодий майдон табиий равишда умумий пул системаси бўлишини, умумиттифоқ бозорини ҳимоя қилиш учун ягона бож хизматини ташкил этишни, хом ашёнинг энг муҳим турлари ва бошқа моллар нархини келишиб олишни тақозо этади. Иқтисодий марказ бўлмаса Иттифоқнинг мудофаа қобилиятини сақлаб туриш ва давлат хавфсизлигини таъминлаш учун иқтисодий шароит яратиш тўғрисида, хом ашё базасини ривожлантириш учун федерал фондларни шакллантириш ҳамда иқтисодий Иттифоқнинг барча аъзолари манфаатларини кўзлаб, ягона илмий-техникавий ва экология сиёсатини ўтказиш тўғрисида гап бўлиши мумкин эмас. Шугина эмас, яна умумиттифоқ валюта фондини шакллантириш ва ундан фойдаланиш, ССР Иттифоқининг халқаро ҳамжамият олдидаги мажбуриятларини бажаришни зарурлигини таъкидлаб ўтаман. Ташқи иқтисодий сиёсатнинг стратегияси марказлаштирилган тартибда ишлаб чиқилмаса, ягона бозор умуман бўлиши мумкин эмас.

Афсуски, сўнгги вақтда ҳар бир жумҳурият (фақат жумҳуриятгина эмас) ўз маҳсулоти билан ташқи бозорга чиқиб, ўз иқтисодий аҳволини осонгина ўнглаб олиши хусусида хом хаёллар пайдо бўлди. Биласизларми, ҳозир бизда ҳаво бўшлиғини ўзиники деб эълон қилган районлар, денгиз соҳилида ўз иқтисодий зонасини эълон қилган аҳоли пунктлари бор. Буларнинг ҳаммаси, ўртоқлар, хавфли янглишишдир, жуда хавфли янглишишдир. Халқаро бозор — жуда нозик соҳа, ундаги талаб, эҳтиёжларни билмай туриб, бозорга бориш сўзсиз равишда ўзини катта нобудгарчиликларга маҳкум этиш демакдир, буни ҳозирнинг ўзидаёқ кўпгина фактлар тасдиқлаб турибди.

Иттифоқда янги иқтисодий муносабатларни йўлга қўйиш юзасидан зўр бериб, қатъият билан ва айни пайтда нозик иш олиб бориш керак. Бозор миллатлараро муносабатларни ўз-ўзидан тартибга солиб қўйишга умид боғлаш мумкин эмас. Аммо бозор муносабатлари халқлар ўртасидаги алоқаларни кенгайтиришга сўзсиз ёрдамлашишига ва шу билан миллатчиликдан иборат нафсониятни кўзлаш, иқтисодий жиҳатдан яккаланиш ва ажралиш сиёсатининг беҳуда гап эканлигини англаб олишда одамларга ёрдам беради. У ёки бу жумҳурият иттифоқдан қанча узоқлашса, танглиқдан шунчалик муваффақият билан чиқади деган фикр чуқур янглишиш бўлиб, у боши берк кўчага олиб боради ва халқларимиз учун жуда қимматга тушиши мумкин.

Ўртоқлар! Партиямиз қайта қуришда ташаббусни қўлдан бермаган, ҳозирги пайтда назорат остидан чиқиб кетаётган ижтимоий жараёнларни зарур ўзанга йўналтириб юборган тақдирдагина мамлакатдаги вазиятни қисқа муддатда барқарорлаштириб, энг кам ижтимоий чиқим билан бозорга ўтиш мумкин бўлади.

Пленумимиздаги баҳслар, у қабул қиладиган қарорлар коммунистларга бозорга ўтиш шароитида ўз ишини партия аъзоларининг ҳозирги авлоди учун мутлақо янги асосларда қайта қуришга ёрдам бериши керак.

Биз ҳаммамиз одамларнинг кўп қисмидаги, аввало коммунистлардаги бозорга ўтиш истиқболи келтириб чиқарган жуда кўп янглишишларни, қўрқувни ва хавотирликни бартараф этишимиз лозим.

Биз, коммунистлар жамият биносини қандай пойдевор устига қайта қураётганлигимизни, унда қандай тарзда яшамоқчи эканлигимизни ўзимиз тушуниб олишимиз ва буни тушуниб етишда бошқаларга ёрдам беришимиз лозим. Гап янги иқтисодий тафаккурни тарбиялаш ҳақида, ижтимоий онгдаги чинакам инқилоб ҳақида бормоқда. Шунга мувофиқ равишда партия ўқуви ва мустақил ўқишнинг бутун системасини, партиядаги тадқиқот ишини, мафкуравий муассасалар ва оммавий ахборот воситалари фаолиятини дарҳол ана шу ишга қаратиш, партия ташкилотларини бозор иқтисодиёти шароитида ишлаш учун кадрларни кенг миқёсда қайта тайёрлашга йўналтириш талаб қилинади.

Партиямизнинг фақат мафкуравий ва тарғибот ишларидагина туб ўзгаришлар бўлиб қолмайди. Биз аслида Советларда, касаба уюшмаларида, меҳнат жамоаларида реал равишда вужудга келаётган кўп партиявийлик шароитида иш олиб бориш санъатини қайтадан эгаллашимиз зарур.

Реал ҳокимиятни давлат идораларига топшириш ташаббускори бўлиб чиқиб, биз уларга мадад беришимиз, Советлар, ҳукумат, бошқа ижроия идоралар билан яқиндан ҳамкорликда ишлашимиз шарт. Ҳар бир партия комитети аниқ шароитда ҳаракат қилар экан, бунда шериклик мулоқоти ва ҳамкорлик шаклларини танлаб олишда эркиндир. Қонун лойиҳаларини таклиф этиш ҳуқуқидан кенг фойдаланиш, зарур бўлган жойларда амалий оппозиция сифатида фаол рақобатчи бўлиш лозим.

Халқ депутатлари Советларидаги партия гуруҳлари ёки коммунистларнинг фракциялари бу бунёдкорлик ишига катта ҳисса қўшишлари мумкин. Ана шу гуруҳлар ўз вақтида тузилган жойларда улар оёққа мустаҳкам туриб олди, Советларнинг ишига, улар қабул қилаётган қарорларга ўз таъсирини ўтказмоқда. Ана шундай гуруҳларни тузишни навбатдаги кампанияга айлантирмай, уларни КПССнинг жамиятдаги етакчи куч ва идора этувчи партия сифатидаги аҳволини таъминлашда шу куннинг асосий вазифаларидан бири деб қарамоқ керак. Парламент фаолияти билан шуғулланишга, кўп партиявийлик шароитида турли ижтимоий-сиёсий кучлар билан баҳс юритишга ва мулоқот олиб боришга қодир бўлган коммунистларнинг кадрлар резервини барпо этиш эҳтиёжи туғилмоқда.

Иқтисодий ислоҳотларнинг, бошқа барча ижтимоий ўзгартишларнинг тақдири кўп жиҳатдан меҳнат жамоаларида ҳал қилинади. Меҳнат жамоалари иқтисодиётнинг асосий бўғини, унинг барқарорлиги ва янгиланишининг кафолатчиси бўлиб қолаверадилар. Сўнгги вақтда меҳнат жамоаларини сиёсатдан ҳоли қилиш, партия комитетларини корхоналардан ташқарига чиқариш масаласи хусусидаги баҳслар турли йўллар билан кучайтирилмоқда. Афсуски, бир қанча жойларда бундай баҳслар шошма-шошарлик билан қилинган ҳаракатга айланди ва партия комитетларининг фаолиятига тўсқинлик қила бошлади. Меҳнат жамоаларини сиёсатдан ҳоли қилиш тарафдорлари кўп партиявийликнинг тан олинишини корхоналарда ҳеч қандай партия бўлмаслигини талаб қилади, акс ҳолда улар ишни олиб боришда маъмуриятга ҳалақит берадилар, деб баҳона кўрсатмоқдалар. Бундай мулоҳазаларнинг риёкорлиги тўғрисида гапирмаганда ҳам шуни айтиш мумкинки, фикрларнинг хилма-хиллиги ҳеч кимга ҳалақит бермайди. Аксинча, маъмурият ҳам, меҳнат жамоаси ҳам кўпгина дастурлар, ғоялар, таклифлар орасидан энг яхшиларини танлаб оладилар. Қайта қуриш ишларини олға силжитиш манфаатларини кўзлаб, меҳнат жамоаларида мустаҳкам жой олган бошланғич партия комитети каби тузилмани вайрон қилмаслик, балки унинг имкониятларидан мумкин қадар тўла фойдаланиш кераклигини энг оддий соғлом фикр ҳам айтиб турибди.

Ҳақиқатан ҳам, ҳозирги вақтда саноат, транспорт, алоқа ва қурилиш корхоналарида юз мингдан ортиқ бошланғич ташкилот, қишлоқ хўжалигида 40 мингдан ортиқ бошланғич ташкилот иш олиб бормоқда. Улар одамларнинг иқтисодий манфаатлари манбаларида турибди, янги иқтисодий муносабатларни шакллантириш жараёнларининг марказида турибди. Самарали меҳнатга олиб борадиган барча ташаббусларни оммавий равишда қўллаб-қувватлайдиган, омилкорликни ривожлантирадиган кучни шу ердан излаш керак.

КПСС Уставида бошланғич ташкилотларга берилган катта ҳуқуқлар уларнинг ҳар бири ўз сиёсий ҳаракатларида тўла мустақил бўлишига, ташаббускорлик устун бўлишига қаратилган. Партия ташкилотларининг хўжалик раҳбарлари билан муносабатларини соғломлаштиришга КПСС Уставидан маъмурият фаолиятини назорат қилиш ҳуқуқи чиқариб юборилганлиги ёрдам беради. Партия ташкилотлари шунга асосланишлари керакки, улар ўзлари билан маслаҳатлашмай қабул қилинган қарорлар учун жавобгар эмаслар, лекин улар ана шундай қарорларни танқид қилишга, уларнинг бекор қилинишини талаб қилишга, муқобил таклифлар киритишга ҳақлидирлар. Шугина эмас, улар меҳнаткашларнинг манфаатларини ҳимоя қилиб, агар инсон ҳуқуқлари ва социалистик қонунийлик бузилаётган бўлса, жамоа камситилаётган бўлса, одамларнинг меҳнат, турмуш ва дам олиш шароитлари ёмонлашиб бораётган бўлса, давлат ҳокимияти ва бошқарув органларига нисбатан оппозиция ролини бажаришлари шарт.

КПСС янги иқтисодий сиёсатни ўтказишда монополия даъво қилмайди. Бунда сиёсий қарама-қаршилик ва мухолифликка, бузғунчилик ҳаракатларига йўл қўймаслик муҳимроқдир. Шу сабабли биз самарали, инсонга ва унинг эҳтиёжларига қаратилган иқтисодиётни барпо этиш учун, граждан жамияти ва ҳуқуқий давлатни барпо этиш учун курашаётган касаба уюшмалари, партиялар, кучлар ва ҳаракатлар билан ҳамкорлик қилиш тарафдоримиз.

Биз тайёрга айёрлик кайфиятини ҳақли равишда танқид қиламиз, жойлардаги кўпгина партия ташкилотлари бундай кайфиятдан ҳали ҳам қутила олишмаяпти. Лекин бу камчиликларни кечириш, айниқса КПСС амалга ошираётган кенг миқёсли ишларни тўхтатиб қўйиш деган маънони асло англатмайди. Аксинча, бу ишни кучайтириш лозим.

Қуйидан қатъий эшитилаётган талабларга жавоб бериб, биз ҳозирги пленумда Марказий Комитетни ўзгартириш, уни буйруқ берувчи маъмурий-хўжалик органидан сиёсий ва ташкилий ишларнинг марказига, партиянинг коллектив фикрига, илмий жиҳатдан аниқ фаразлаш марказига айлантириш йўлидаги ҳаракатни нимадан бошлашни белгилаб олишимиз керак.

Пленум қатнашчиларига тарқатилган материалларда КПСС Марказий Комитети комиссиялари ва Марказий Комитет аппарати ишини ташкил этиш тўғрисидаги таклифлар бор. Ҳозир партия комитетлари худди шундай масалаларни ишлаб чиқмоқда ва ҳал қилмоқда. Бу жуда масъулиятли пайт. Партия структурасининг сайлаб қўйиладиган партия органларининг аҳиллик билан олиб борадиган ишларини коммунистлар билан бирлаштириши, партия сафларида ўртоқлик муҳитини тиклаши, партиявий ишда жамоатчилик асослари устунлигини таъминлаши лозим бўлган муҳим таркибий қисми барпо этилмоқда. Бунда партия аппарати сони кескин камаяди, унинг билимдонлик даражаси ортади. Партиянинг янгиланган кадрлар потенциалининг ярмидан кўпроғи сайлаб қўйиладиган ходимлардан иборат бўлади. Партия ходимларига ҳуружларни, ҳатто уларни бевосита таъқиб қилишларни кўзда тутиб, ана шуни таъкидлаб ўтиш муҳимдир. Коммунистларнинг иродасини ифодалаб шуни айтамизки, партия совет қонунларининг бутун кучидан фойдаланиб, ўзининг барча аъзоларини, шунингдек, партия ходимларини қатъий ҳимоя қилаверади.

Партия ташкилотларининг аҳволи ҳам партияни ташвишга солмоқда. Чунки жиддий вазифаларни ожиз кучлар билан ҳал қилиб бўлмайди. Сўнгги вақтда партиядан чиқиш ҳоллари кўпайди. 90-йилнинг биринчи ярмида 371 минг киши партия сафларини тарк этди, июль-август ойларидагина 311 минг киши партия сафидан чиқди.

Айтиш мумкинки, бу кескин бурилиш пайтида одамларнинг ўз сиёсий йўлларини ўзлари белгилаб олишлари натижасидир. Умуман партияда ўзини ўзи мусаффо қилишдек соғлом жараён давом этмоқда. Ижтимоий жиҳатдан пассив, тасодифан партияга кириб қолган кишилар ундан чиқиб кетаяпти. Лекин бошқа тусдаги одамлар ҳам бор — улар оғмачилардир. Ҳозирги вақтда партияга аъзо бўлиш ҳеч қандай наф келтирмаслигини, ундан чиқиш эса хавфли эмаслигини кўриб шошилинч равишда КПССдан чиқишаяпти, партия тарихини ва унинг идеалларини қоралаб, сиёсий сармоя орттиришаяпти.

Афсуски, партия билетини топширганлар орасида бундай мураккаб шароитда ўзини йўқотиб қўйган, ёки эътибордан четда қолиб кетган коммунистлар ҳам тез-тез учрамоқда. Бинобарин, ҳар жиҳатдан муносиб кишилар сафимиздан чиқиб кетмаслиги учун, КПССдан чиққан кишилар эса ҳозир кўпинча бўлаётганидек, антикоммунистлар сафларини тўлдирмаслиги учун кўп нарса партия ташкилотларига ҳам боғлиқ. Айтмоқчи, кайфиятга берилиб, шошма-шошарлик билан партиядан чиққан кишилардан КПСС сафига қайта олиш ҳақида аризалар тушмоқда. Менимча, бу энг муҳим ижтимоий белгилардан биридир. Бинобарин, бундай кишилар учун эшиклар очиқ бўлиши керак. Лекин бизнинг умидворлигимиз асосланган бош нарса шундан иборатки, аввало ёшлар орасидаги партиясизлар ҳозир партияга киришга интилмоқдалар, қайта қуришнинг фаол тарафдорлари бурилиш даври қийинчиликларини биз билан биргаликда бартараф этишга тайёр турибдилар. Ишончим комилки, 1941—43 йилларда партия сафига кирган коммунистлар эндиликда қандай фахрланаётган бўлсалар, ҳозир партияга кираётган кишилар ҳам катта гражданча мардликни талаб қилувчи бу ишлари билан ҳамиша фахрланиб юрадилар.

Ҳар қанча ҳаракат қилганинг билан партиявий ишларнинг барча муаммоларини бирма-бир санаб ўтолмайсан. Мен таъкидламоқчи бўлган асосий нарса шуки, қийинчиликлар олдида довдираб қолмай, тушкунликка тушмай, ҳамма нарсага ижодий кўз билан янгича қараш ва давр руҳида ҳаракат қилиш керак. Партиядаги ҳозирги вазият, қатъий қилиб айтганда, ноёб вазият эмас. Тарихнинг кескин бурилишларида бундай вазият илгари ҳам вужудга келган, коммунистлар синовлардан шараф билан ўтганлар.

Ҳозир ушбу пленум минбаридан биз партиядош ўртоқларимизга Марказий Комитет номидан гапирамиз: Бошингизни баланд кўтаринг, уятсизларча ҳақоратларга бардош берганингиз етар. Жамиятни ташвишга солаётган муаммоларни ҳал қилишда фақат кучимизга куч қўшишимиз туҳмат ва иғвогарликларга, сиёсий тазйиқларга энг яхши жавобимиз бўлиши мумкин.

Пленум қатнашчилари нутқларининг баёни матбуотда эълон қилинади.

(ТАСС).

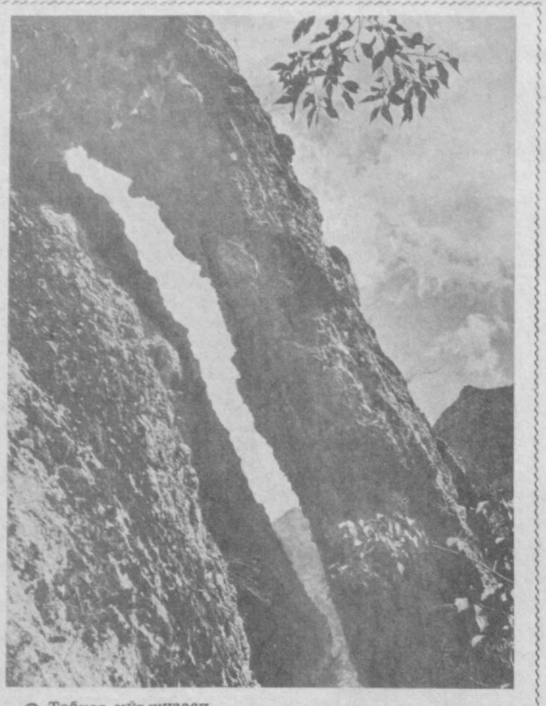

⊙ Табиат мўъжизаси.

Н. Шарипов сурат-лавҳаси.

Шифобахш неъматлар

ДОРИВОР ВА ХУШХЎРЛИК ОМИЛИ

ЖАВЗБОВА — мускатдошларга мансуб ёпиқ уруғлик доим яшил дарахтлар туркумига киради. Ўсимликнинг бўйи 12 метргача бориши мумкин. Барглари тўқ яшил, бежирим хушбўй гуллари нуқраранг кўринишга эга. Ўсимлик меваси думалоқ, заъфарон-сариқ тусли, пўсти қалин, катталиги 6 сантиметргача боради. Пишган мева икки паллага ажралган, ичи уруғ ўсимтаси билан қамралган. Одатда уларни ўтда қиздириб, мағзи ажратилади. Сақланиш жараёнида мағиз ўз сифат даражасини йўқотмаслиги учун оҳак суви билан ишлов берилади. Мазкур усул билан тайёрланган жавзбова мағизи «мускат ёнғоғи» номи билан юритилади.

Жавзбова қадим-қадимдан доривор ҳамда хушхўрлик омили-зиравор сифатида ардоқланиб келинган. Жумладан, Абу Али ибн Сино «Тиб қонунлари» китобида жавзбова ҳақида шундай дейди: «Синиши осон, қобиғи юпқа, хушбўй, таъми ўткир, мози катталигида бир ёнғоқдир... Қизил нуқтали қонталашни кеткизади ва оғизни хушбўй қилади... Кўзга парда тушганда фойда қилади. Кўзни қувватли қилади. Ични боғлайди, пешобни юриштиради ва пешоб ажратишнинг қийинлигида фойда қилади... Ёғларга қўшилиб суртилса, оғриқларга фойда қилади. Қусишни тўхтатади. Ёнғоқнинг қобиғи эса қорин дамланишини тарқатади. Унда буриштирувчилик хоссаси ҳам бор. Мумли суртма таркибига кирса ғализ қаттиқликларни шимдиради... Жигар ва меъдани кучли қилади. Қорни оғриган кишиларнинг ичларини тўхтатади. Ичак шилинишига фойда қилади».

Жавзбова иштаҳа уйғотадиган, овқатнинг енгил сингишига ёрдам берадиган зиравор сифатида ҳам ишлатилади.

Табиий ҳолда ўсадиган жавзбова дарахтининг ватани Молукка ороллари ҳисоблансада, Осиё ва Полинезияда унинг юзга яқин турини учратиш мумкин.

М. НАБИЕВ, доришунос.

Бу—қизиқ

68 ёшли куёв

ЗИМБАБВЕЛИК Тама Назумокзи ҳозир 68 ёшда. Унинг 23 хотини бўлиб, фарзандлари 138 та. Сўнгги уч ўғли шу йил май ойида туғилишди. Таманинг уйи Марокаш чегарасидан 500 метр наридаги Томандой деган жойда жойлашган. Тама қорилик (дуогўйлик) билан шуғулланади. Шу касби билан оиласини боқади. Харажатларни 32 ёшлик котиб ўғли — Гони олиб боради. Унинг ҳисоб-китоби бўйича бу оилада рўзғорга бир ҳафтада бир тонна ун, 48 шиша ёғ, 80 килограмм шакар ва бир буқа гўшти кетади. Бу харажатнинг бир тарафи. Фарзандларини кийимбош, ўқув қуроллари билан таъминлаш ҳам унинг бўйнида, албатта. Ташвишлари кўп бўлса ҳам у ранжимайди, чунки кўп болалик бўлишни унинг аждодлари васият қилган эканлар.

Б. ТУРҒУНОВ
тайёрлаган.

Ҳукм ўқилгандан сўнг

ҚИММАТГА ТУШДИ

⊙ АНДРЕЙ Соколов 1971 йилда туғилган. Авжи кучга тўлиб меҳнат қилиб чарчамайдиган бу йигит қинғир йўлга қадам қўйди. У 8-синфни битиргандан сўнг ҳеч қаерда ишламади, саёқ юрди. Бироқ бемаъни юриш учун эса пул керак эди.

Бир куни у ўтириб олиб узоқ хаёл сурди, пул топиш чорасини излади. Ниҳоят, фикрига келган ўйдан чеҳраси ёришиб кетди. У қоқ ярим кечада 1-Сергели даҳасида жойлашган мактаб биноси олдига келиб тўхтади. Бино билан туташ дарахт орқали иккинчи қаватга кўтарилди. Клубга кириб у ердан 220 ва 380 сўмлик турадиган иккита электр гитараси ва 110 сўмлик иккита колонка, 104 сўмлик овоз кучайтиргич, 260 сўм турадиган микрофон — ҳаммаси бўлиб 1 минг 50 сўмлик буюмларни ўғирлаб чиқиб кетди.

Андрей ўлжаларни пуллаётганда қўлга олинди. Сергели район халқ суди уни қилмиши учун уч йил муддатга озодликдан маҳрум этиш ҳақида ҳукм чиқарди. Лекин унинг биринчи бор судланиши, ёшлиги, ўз айбига тўла иқрор бўлиб, қилмишидан пушаймонлиги ҳисобга олиниб, ушбу ҳукм мажбурий хизматга жалб этилган ҳолда ўташ билан алмаштирилди.

⊙ ПУЛГА тузоқ қўйганлардан яна бири 2-Сергели улгуржи-чакана савдо комбинатининг 1-магазини сотувчиси Амина Қидиргулова бўлиб чиқди. У «хизмат вазифаси»ни ўтай туриб, харидор ҳақидан бир йўла 2 сўм 32 тийин уриб қолди. Шу билан А. Қидиргулова Ўзбекистон ССР Жиноят кодекси 177-бандининг 2-қисми билан жиноят содир этди. Иш терговга оширилди. А. Қидиргулова ўз айбига тўла иқрор бўлди. Сергели район халқ суди уни икки йилга мажбурий хизматга жалб этиш ҳақида ажрим чиқарди. Харидор ҳақидан уриб қолинган арзимас сўмлар унга нақадар қимматга тушганини А. Қидиргулова суд ҳукмидан кейин тушунди.

⊙ ЭНДИГИНА 19 ёшга тўлган Юрий Викторович Юриннинг эса суднинг қора курсисига ўтиришга мажбур этган нарса наркотик модда бўлди. У 4-Сергели даҳасида ширакайф ҳолда бораётганда милиция хизматчилари томонидан тўхтатилди. Текширувда Юриннинг ёнидан наркотик модда чиқди.

Сергели район халқ суди А. Юриннинг ишини кўриб чиқиб, уни ойлик маошидан 29 фоизини давлат ҳисобига ўтказиш йўли билан бир йилга мажбурий хизматга жалб этиш ҳақида ҳукм чиқарди.

⊙ СЕРГЕЛИДАГИ улгуржи-чакана савдо комбинатига қарашли 9-магазин сотувчиси Капаталина Матвеевна Ермеева харидордан уриб қолган 45 тийини учун суд ҳукми билан 200 сўм жарима тўлашга мажбур бўлди.

⊙

Биз баъзилар наздида майда-чуйда бўлиб кўринган бу жиноий қилмишлар тафсилотини ўзгаларга ибрат бўлар, деган умидда оқшомхонларга баён этдик.

Ф. ОЛИМЖОНОВА,
Сергели район халқ судьяси.

Муҳаррир ўринбосари
С. Б. ЁҚУБОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ДИҚҚАТ!

СССР экстрасенслар аъзоси, АБДУРАФИҚ ҒОФУРОВ ўзининг ажойиб ва ғаройиб сеансларини

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУСИҚАЛИ ТЕАТРИ БИНОСИДА

15, 16, 17, 18, 19—октябрь соат 15.00 да бошлайди.

Сеансларни шу кунларда бошлашдан олдин сиз ихлосмандларга ғаройиб иккита сеансни 10—11 октябрь соат 18.00 дан 18.15 гача ҳаммангиз ўз уйларингизда, оила аъзоларингиз ёки якка ҳолда қабул қилишингиз мумкин. Бунинг учун сизларга радио ёки телевизорнинг кераги йўқ. АБДУРАФИҚ ҒОФУРОВ ўз ихлосмандларини радиотелевизорсиз ҳам соғайтириш қобилиятига эга. Фақат пастда айтиладиган кўрсатмаларга риоя қилсангиз бас: —

10—11 октябрь кунлари соат 18.00 дан 18.15 гача (15 минут) ҳаммангиз ўзингизни бўш қўйиб, яхши жойлашиб ўтириб олиб, кўзингизни юмиб танангиздаги барча касалликларни бирма-бир дилингизда айтиб, Оллоҳутаоллодан шифо сўраб ўтирасизлар. Шу пайтда кимдаким неча хил касал бўлишига қараб, бирингизнинг баданингиз исийди, қизийди, терлайсиз, жимирлашади, кўзларингиздан ёш оқиши мумкин, эснайсизлар, ухлайсизлар. Ваҳоланки, танангиздаги касалларни, турига қараб, сизларга касалингизни соғайтириш учун керак бўлган таъсир юборилади. Сизлардан фақат яккаю-ягона илтимос, сеанс пайтида қанақа таъсир сезар эканман деб, хаёлингизни бўлмасдан ўтирсангиз бас. Шу икки сеансда ўзингизда анча ўзгаришлар сезасиз. Шундан кейин соғайиб кетишингизга 100 фоиз ишонсангиз ҳам бўлади.

Қолган бешта сеанс 15, 16, 17, 18, 19 октябрь куни соат 15.00 да Муқимий номидаги Ўзбек Давлат мусиқали театри биносида бўлади.

Бутунлай дарддан фориғ бўлай десангиз театр биносига марҳамат!

БИЛЕТЛАР 12 ОКТЯБРЬ СОАТ 11.00 ДАН СОТИЛАДИ.

«КВАНТ»

ИЛМИЙ-ПЕДАГОГИК ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ

ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТЛАРИГА КИРИШГА ТАЙЁРЛОВЧИ ПУЛЛИК ТАЙЁРЛОВ КУРСЛАРИГА

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

ЎРТА МАКТАБНИ БИТИРГАНЛАР, 10 ВА 11 СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИ ТАКЛИФ ҚИЛИНАДИ.

Машғулотлар ўзбек ва рус тилларида қуйидаги фанлар бўйича олиб борилади: физика, математика, химия, биология, тарих, жамиятшунослик, география, она тили ва адабиёт, чет тиллари (инглиз, немис, француз тиллари).

МАШҒУЛОТЛАРНИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИНИНГ ПРОФЕССОР, ДОЦЕНТ ВА ЕТАКЧИ ЎҚИТУВЧИЛАРИ ОЛИБ БОРАДИ.

Маконимиз: Тошкент, Студентлар шаҳарчаси, ТошДУ, математика факультети, А-401, А-511, А-307 хоналар, соат 10 дан 18 гача телефонлар: 46-47-89, 46-39-25.

ТОШКЕНТ ШАҲАР АҲОЛИНИ ИШГА ЖОЙЛАШТИРИШ, ҚАЙТА ЎҚИТИШ ВА КАСБГА ЙЎНАЛТИРИШ МАРКАЗИ

ТОШКЕНТ МОТОР ЗАВОДИГА

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

БОЛАЛАР ВЕЛОСИПЕДЛАРИ, МОТОАМОРТИЗАТОРЛАРНИ ЧИҚАРИШ БЎЙИЧА ЯНГИ ХАЛҚ ИСТЕЪМОЛ МОЛЛАРИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШИ ТАШКИЛ ЭТИЛГАНЛИГИ МУНОСАБАТИ БИЛАН:

токарлар, штамповчилар, газ-электр пайвандчилар, механика — йиғув ишлари чилангарлари, токарлик автоматларини созловчилар, эритиб қуювчилар, фрезерчилар, гальванчилар, термистлар, жило берувчилар, силлиқловчилар, буёқчилар, техника назорати бўлими назоратчилари, консерваловчи — жойловчилар.

Ихтисоси бўлмаганлар Серпухов автомобиль заводида (Москва вилояти) 3 ой мобайнида биронта касб эгаси бўлишлари мумкин. Ўқиш вақтида 100 сўмдан стипендия, яна меҳнатга вақтбай — мукофотли, ишбай — мукофотли ва билвосита — ишбай нарх — наво бўйича қўшимча ҳақ тўланади.

Уй-жойга муҳтож кишиларга уч йилдан кейин уй берилади.

Ёлғизлар ётоқхона билан таъминланадилар.

Маълумотлар олиш учун қуйидаги манзилга мурожаат қилинсин: Тошкент шаҳри, Фазогирлар шоҳкўчаси, 6-уй (Аҳолини ишга жойлаштириш маркази) ва заводнинг мутахассислар бўлимига (телефон 98-47-77).

ҒОЯЛАР ЯРМАРКАСИ

Сабзавот бозори йил давомида узлуксиз ишлаб, ўзининг мўл-кўллиги билан бизни ҳайратда қолдириш учун далалардаги бор ҳосилни йиғиб-териб олишгина кифоя қилмайди, балки уни сақлай билиш, қайта ишлаш ва пештахтагача етказиб олиб чиқиш лозим.

ҚАНДАЙ ҚИЛИБ БУНДАЙ МУРАККАБ ИШНИНГ УДДАСИДАН ЧИҚИШ ТЎҒРИСИДАГИ ЙЎЛ-ЙЎРИҚЛАРНИ СИЗ ЎЗБЕКИСТОН ССР ДАВЛАТ ПЛАН КОМИТЕТИНИНГ ИЛМИЙ-ТЕХНИКА АХБОРОТ ВА ТЕХНИКАВИЙ-ИҚТИСОДИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ ИНСТИТУТИ (УзНИИНТИ), БУТУНИТТИФОҚ ОЗИҚ-ОВҚАТ САНОАТИ ИЛМИЙ-ТЕХНИКА ЖАМИЯТИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ЖУМҲУРИЯТ ИДОРАСИ ВА СССР ИЛМИЙ ВА МУҲАНДИСЛИК ЖАМИЯТЛАРИ УЮШМАСИНИНГ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ИДОРАСИ ТОМОНИДАН ТАШКИЛ ЭТИЛГАН ВА

17—19 ОКТЯБРЬ КУНЛАРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИ ЮТУҚЛАРИ КЎРГАЗМАСИДА ЎТКАЗИЛАДИГАН «САБЗАВОТ ВА МЕВА МАҲСУЛОТЛАРИНИ ТАШИШ, ИШЛОВ БЕРИШ ВА САҚЛАШНИНГ ЗАМОНАВИЙ УСУЛЛАРИ» МАВЗУИДАГИ

ФАН-ТЕХНИКА ЮТУҚЛАРИ ВА ҒОЯЛАРИ КЎРГАЗМАСИДА ОЛИШИНГИЗ МУМКИН

Ярмарка қатнашчиларига Москва, Кишинёв, Харьков, Одесса, Симферополь, Тбилиси ва мамлакатнинг бошқа шаҳарларидаги қайта ишлаш корхоналари, илмий-тадқиқот ва лойиҳа ташкилотларининг сабзавотларни ва меваларни йиғиб-териш, саралаш, транспортда ташиш тўғрисидаги, қайта ишлаш ва сақлаш ускуналари, таралар ва қадоқлаш, навлар кўламини кенгайтириш ва маҳсулотларнинг янги турлари ва ҳоказолар тўғрисидаги ишланмалари ҳавола этилади.

Айни пайтда, Ўзбекистон корхоналари ва мева-сабзавот хўжаликлари ўзларининг самарали илмий-техника ишланмалари ва ихтирочилик таклифларини савдога тақдим этишлари мумкин, ярмарканинг тижорат марказига эса ютуқларни харид қилиш ва жорий этиш юзасидан шартнома тузишда кўмаклашади, зарур ахборот материаллари ва техникавий ҳужжатлар билан таъминлайди.

Ярмарка унда қатнашувчиларнинг маблағлари эвазига ўз-ўзини маблағ билан таъминлаш тартибига мувофиқ ташкил этилади. Унинг ишида иштирок этишни истовчилар УзНИИНТИнинг Тошкент шаҳар ижтимоий-турар жой банкининг Октябрь бўлимидаги 000609038 ҳисобига 50 сўм пул ўтказишлари зарур. Банкнинг коди 734138.

Мурожаат қилиш учун манзил: 700003, Тошкент шаҳри, Олмазор кўчаси, 171-уй.

Телефонлар: 39-12-51, 39-48-71, илмий-техника тарғиботи бўлими.

Тошкент шаҳар халқ таълими бошқармаси

26-ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ

қуйидаги мутахассисликлар бўйича

ЎҚИШГА ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Чинни шаклини тайёрловчи, чиннини механик усулда безовчи, чиннига шакл берувчи, чиннини терувчи, чиннини пиширишга тайёрловчи, автомат станокларда ишловчи оператор.

Юқоридаги касблар бўйича ўқиш муддати — 6 ой.

Ўқишга 17 ёшдан 35 ёшгача бўлган хотин-қизлар ҳамда ҳарбий хизматни тугаллаган йигитлар қабул қилинади.

Ўқишга қабул қилинганлар 85 сўм стипендия билан таъминланади.

Қўшимча ишлаб чиқариш вақтидаги иш ҳақи тўлиқ берилади.

Шунингдек, ўрта мактабнинг 9—11 синфини тугаллаган ёшлар қуйидаги мутахассисликлар бўйича

ЎҚИШГА ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ

Заргарлик, чиннига шакл берувчи.

Ушбу касблар бўйича ўқиш муддати 9-синфни тугатганларга 2 йил, 11-синфни тугатганларга 1 йил.

Чиннини сараловчи, чиннига зарҳал берувчи.

Ушбу касблар бўйича ўқиш муддати 9-синфни тугаллаганларга 3 йил, 11-синфни тугаллаганларга 1 йил.

2-3 йиллик муддатга ўқишга қабул қилинганлар бепул кийим-бош, уч маҳал иссиқ овқат билан таъминланадилар.

1 йиллик муддатга ўқишга қабул қилинганлар 45 сўм стипендия билан таъминланадилар.

Ўқишга қабул қилинганлар қўшимча ишлаб чиқариш практикасидаги иш ҳақининг 50 фоизини оладилар.

Ўқиш муддати узлуксиз меҳнат стажига киради.

Билим юртида заргарлик ҳунарини эгаллаган ўқувчилар Тошкент заргарлик заводига, чиннигорлик ҳунарини эгаллаган ўқувчилар Тошкент чинни заводига ишга жойлаштирилади.

Билим юртига ўқишга имтиҳонсиз қабул қилинади.

Билим юртини аъло баҳолар билан битирганлар олий ўқув юртларига имтиёзли равишда қабул қилинади.

Ўқиш ўзбек ва рус тилларида олиб борилади.

Билим юртига ўқишга Тошкент шаҳрида ва Тошкент областининг Тошкент ва Калинин районида яшовчи йигит-қизлар қабул қилинади.

Билим юртига ўқишга кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширишлари лозим: директор номига ариза, туғилганлиги ҳақида гувоҳнома, маълумоти ҳақида гувоҳнома, турар жойидан справка, медицина справкаси, 6 дона фотосурат (3х4 см), таржимаи ҳоли, ота-онасининг иш жойидан справка.

Билим юрти қўнимгоҳи: Тошкент шаҳри, Собир Раҳимов райони, Сағбон кўчаси, 17-боши берк кўча, Телефонлар: 40-30-36, 40-30-38. (100, 166, 76, 59-автобусларнинг «Қўш тут» бекати).

«ЗЕНИТ-7» фирмали техно-савдо маркази

«ЗЕНИТ—7» ФИРМАЛИ ТЕХНО-САВДО МАРКАЗИ

(Чехов кўчаси, 10, метронинг «Ойбек» станцияси)

ВА УНИНГ ФИЛИАЛИ

(Халқлар дўстлиги шоҳ кўчаси, 8, метронинг «Комсомол» станцияси, 7-автобус)

ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

Қандай қилиб болани машғул қилиш, унинг бўш вақтини кўнгилли ўтказиш мумкин? Албатта, ўйинлар биланда. Ўйинчоқлар эрмак эмас, жиддий нарса. Улар ёрдамида болалар борлиқ билан танишишади, мантиқли мулоҳаза қилишга ўрганади. Баъзан улар келажакда танланадиган касб сари туртки бўлиши мумкин. Эҳтимол фарзандингиз суратга олиш аппаратини йиғишга қизиқар?

УНГА СУРАТГА ОЛИШ КОНСТРУКЦИЯЛАРИНИ СОВҒА ҚИЛИНГ.

Ўшанда у мавжуд деталлардан суратга олиш аппаратининг ғилофини, бошқа суратга олиш жиҳозларини қизиқиб йиғади.

Суратга олиш конструкцияларининг баҳоси 7 сўм 70 тийин.

НАҚАДАР ГЎЗАЛДИР, БУ ОЛАМ

Болалар калейдоскопидаги тинимсиз ўзгариб турувчи ёрқин, рангли манзараларни кузатиб, кичкинтойлар бунга ишонч ҳосил қиладилар.

Ўйинчоқнинг баҳоси 80 тийин.

Дўконда шунингдек, БОЛАЛАРНИНГ деворга осиладиган (баҳоси 6 сўм) ва стол СОАТЛАРИ (баҳоси 6 сўм 50 тийин) бор.

МАРКАЗ ВА УНИНГ ФИЛИАЛИ СОАТ 10 ДАН 19 ГАЧА ИШЛАЙДИ, ТАНАФФУС СОАТ 14 ДАН 15 ГАЧА, ДАМ ОЛИШ КУНИ — МАРКАЗНИКИ — ДУШАНБА, ФИЛИАЛНИКИ — ЯКШАНБА.

Телефонлар: МАРКАЗНИКИ — 54-04-92, 54-26-52,

ФИЛИАЛНИКИ — 45-45-53.

«ЗЕНИТ—7» ФИРМАЛИ ТЕХНО-САВДО МАРКАЗИ.

«СОЮЗРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕКЛАМА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ КОРХОНАСИ.

«ОРОЛ» ХАЙРИЯ ТИЖОРАТ МАРКАЗИ

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

16 ОКТЯБРЬ СОАТ 19.30 ДА

ХАЙРИЯ КОНЦЕРТИ ЎТКАЗИЛАДИ

ҚАТНАШАДИЛАР:

ЎзССР халқ артистлари:

ФАРРУХ ЗОКИРОВ

ва

МАЛИКА АҲМЕДОВА

Ҳамза номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофотининг совриндори, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган

«ЯЛЛА»
ДАВЛАТ ВОКАЛ-ЧОЛҒУ АНСАМБЛИ

Бадиий раҳбар —

Ўзбекистон ССР халқ артисти
ФАРРУХ ЗОКИРОВ

САҲНАЛАШТИРУВЧИ РЕЖИССЕР — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист АБДУРАШИД РАҲИМОВ.

Кечани РОЗИЯ МАЛИКОВА олиб боради.

Ҳайрия кечасида тўпланган маблағ «ОРОЛ» фондига ўтказилади.

Чипталар сотилмоқда.

ТЎЙЛАР МУБОРАК!

ТЎЙ ТАНТАНАЛАРИДА МАДАНИЙ ХИЗМАТ ҚИЛИШГА МОСЛАШТИРИЛГАН ВА ЗАМОНАВИЙ РЕПЕРТУАРЛАРГА ЭГА БЎЛГАН АВИАСОЗЛАР МАДАНИЯТ САРОЙИНИНГ

«Само» ансамбли

БАХТ ВА ШОДЛИК ОҚШОМИНИ КЎНГИЛДАГИДЕК ЎТКАЗИШДА

ХИЗМАТИНГИЗГА ТАЙЁР!

АНСАМБЛНИ КАССАГА ПУЛ ТЎЛАШ ЙЎЛИ БИЛАН ТЎЙХОНАГА ТАКЛИФ ҚИЛИШИНГИЗ МУМКИН.

Маълумотлар олиш учун телефон — 96-35-81.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 10/Х да **Боғчасарой фаввораси**, 11/Х да **Тоҳир ва Зуҳра.**

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 11/Х да **Курорт.**

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУСИҚАЛИ ТЕАТРИДА—10/Х да **Аршин мол-олон**, 11/Х да **Хотинимнинг эри.**

АБРОР ҲИДОЯТОВ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ ДРАМА ТЕАТРИДА — 10/Х да **Зиёфат** 11/Х да **Отасининг қизи.**

КИНО

10 ОКТЯБРДА

Санъат саройи — «ҚОНХЎР ХУДОЖЎЙЛАР» (Гонконг; катта зал — 17, 19, 20.40); «КЎҲНА ЭҲРОМ ХАЗИНАЛАРИ» (Ҳиндистон, кичик зал — 17, 19.30).

Чайка — «ЎЗ КУЧИМ БИЛАН» (16, 18.30, 21.00).

Восток — «СЕВГИ ЭҲРОМИ» (16, 18.30, 21.00).

Лисунов номли — «МОВИЙ ЖАРЛИК» (17, 20.00).

Нукус — «ЎЗ КУЧИМ БИЛАН» (16, 18.30, 20.45).

Москва — «ПРОКУРОР УЧУН СОВҒА» (тоқ соатларда).

ВЛКСМ 30 йиллиги номли — «ПРОКУРОР УЧУН СОВҒА» (жуфт соатларда).

Тошкент Советининг 50 йиллиги номли — «ФИДОЙИ» (15, 17.00); «ҲАҚГЎЙЛИКНИНГ АЧЧИҚ МЕВАСИ» (21.00).

11 ОКТЯБРДА

Санъат саройи — «ҚОНХЎР ХУДОЖЎЙЛАР» (Гонконг; катта зал — 11, 13, 15, 17, 19, 20.40); «КЎҲНА ЭҲРОМ ХАЗИНАЛАРИ» (Ҳиндистон, кичик зал — 12, 14.30, 17, 19.30).

Чайка — «ЎЗ КУЧИМ БИЛАН» (11, 13.30, 16, 18.30, 21.00).

Восток — «СЕВГИ ЭҲРОМИ» (11, 13.30, 16, 18.30, 21.00).

Лисунов номли — «МОВИЙ ЖАРЛИК» (11, 14, 17, 20.00).

Нукус — «ЎЗ КУЧИМ БИЛАН» (11, 13,30, 16, 18.30, 20.45).

Москва — «ПРОКУРОР УЧУН СОВҒА» (тоқ соатларда).

ВЛКСМ 30 йиллиги номли — «ПРОКУРОР УЧУН СОВҒА» (жуфт соатларда).

Тошкент Советининг 50 йиллиги номли — «ФИДОЙИ» (11, 13, 15, 17.00); «ҲАҚГЎЙЛИКНИНГ АЧЧИҚ МЕВАСИ» (18.30, 21.00).

ТОШКЕНТ оқшоми

(«Вечерний Ташкент») — орган Ташкентского горкома Компартии Узбекистана и городского Совета народных депутатов.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси Тошкент шаҳри.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.

ТЕЛЕФОНЛАР: қабулхона — 32-53-76; хатлар — 33-29-70; 32-53-79; жамоатчилик қабулхонаси — 32-55-83.

Якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек ва рус тилларида мустақил чиқади.

140.390 нусхада чоп этилади. Индекс 64690, Д — 2201
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.